

NALEŻĆ (2944) *vb pf*

naleźć (1610), **najć** (7), *naleźć a. najć* (1327); *najć LudWies*; *naleźć : najć OpecŻyw* (1:5), *RejPs* (1:1). [Za postaci wątpliwe uznano formy fut i imp oraz formy praet o temacie: *naszed-*, *naszł-*, *naszl-*].

W *naleźć a jasne*; *-e-* (33), *-é-* (13); *-e-* *OpecŻyw*, *Mącz* (25), *OrzQuin*, *BiałKat*, *Oczko* (2); *-é-* *KochEpit*, *KochFr*, *KochDz*, *KochPieś*, *PudłFr*, *KochWr*, *GórnTroas*, *GosłCast*; *-e-* : *-é-* *OrzJan* (1:1), *SarnStat* (2:4). ◇ W *najć* oraz formach fut i imp a *pochylone*.

W temacie *praet*: *nalaz-*, *naleź-* (1351), *naszed-*, *naszł-*, *naszl-* (18); *nalaz-*, *naleź-* : *naszedł-*, *naszł-*, *naszl-* *LibLeg* (8:1), *RejPs* (12:1), *RejRozpr* (1:1), *RejRozm* (1:1), *RejKup* (4:1), *Leop* (81:1), *BielKron* (213:7), *HistRzym* (34:1), *RejZwierc* (18:1), *PaprPan* (3:2), *StryjKron* (16:1).

inf *naleźć* (266). ◇ *fut* 1 sg *nąjdę* (34). ◇ 2 sg *nąjdiesz* (658). ◇ 3 sg *nąjdzie* (393), *nądzie* (1); *nądzie* : *nądzie Mącz* (3:1). ◇ 1 pl *nąjdziemy* (46) *BierEz* (3), *OpecŻyw*, *RejKup*, *HistAl* (2), *KromRozm III*, *RejWiz*, *Leop*, *RejFig*, *OrzRozm* (2), *Mącz*, *OrzQuin* (7), *LeovPrzep*, *RejAp*, *HistRzym* (2), *RejPos* (3), *KuczbKat*, *WujJud* (2), *BudBib* (3), *HistHel*, *MycPrz*, *CzechRozm* (2), *ModrzBaz*, *NiemObr*, *ReszPrz* (3), *PudłFr*, *WujNT*, *CzahTr*, *nądzim* (16) *BielŻywGlab* (2), *GliczKsiqż* (2), *BielKron*, *GórnDworz*, *SkarŻyw* (4), *KochFr*, *ArtKanc*, *GostGosp*, *WyprPl*, *SkarKaz*, *SkarKazSej*; *-emy*, *-em* (12), *-(e)my*, *-(e)m* (50). ◇ 2 pl *nądziecie* (87). ◇ 3 pl *nądą* (67). ◇ 1 du *nądziewa* (1) *GórnRozm D2v*. ◇ *praet* 1 sg *m* *nalążłem*, *-m* *nalążł*, *naszedłem*, *-m* *naszedł* (97), *nalezem* (1), *-ech* *nalążł* (1), *ja* *naszedł* (1); *nalezem MetrKor*; *nalążłem* : *-ech* *nalążł SienLek* (2:1); *nalążłem*: *ja* *naszedł RejKup* (1:1). *f* *nalazłam*, *-m* *nalazła* (11). ◇ 2 sg *m* *nalążłeś*, *-ś* *nalążł*, *-eś* *naszedł* (13). *f* *nalazłaś*, *-ś* *nalazła* (16). ◇ 3 sg *m* *nalążł*, *naszedł* (414). *f* *nalazła* (60), *jest* *nalazła* (1); *nalazła* : *jest* *nalazła Leop* (3:1). *n* *nalazło* (5). ◇ 1 pl *m* *pers* *należliśmy*, *-smy* *należli*, *naszlismy*, *-smy* *naszli* (49), *należlichmy*, *-chmy* *należli* (12); *-chmy RejPs*, *RejJóz* (3), *RejWiz*, *HistRzym*; *-smy* : *-chmy Leop* (7:2), *BibRadz* (2:2), *RejPos* (1:1), *SkarŻyw* (6:1). ◇ 2 pl *m* *pers* *-ście* *należli*, *-ście* *naszli* (8). ◇ 3 pl *m* *pers* *należli*, *naszli* (304). *subst* *nalazły* (7). ◇ *plusq* 1 sg *m* *nalążłem* *był* (7) *BudBib*, *jestem* *był* *nalążł* (1) *HistRzym*. ◇ 2 sg *m* *-eś* *był* *nalążł* (1). ◇ 3 sg *m* *był* *nalążł* (4) *BielKron*, *HistRzym* (2), *RejPos*, *nalążł* *był* (1) *GórnRozm*. *f* *była* *nalazła* (1). ◇ 3 pl *m* *pers* *byli* *należli*, *beli* *należli* (3). ◇ *imp* 1 sg *niechąj* *nąjdę* (1). ◇ 2 sg *nąjdzi* (1). ◇ 3 sg *niechąj* *nądzie* (1). ◇ 1 pl *nąjdźmy* (1). ◇ 3 pl *niechąj* *nądą* (2). ◇ *con* 1 sg *m* *bych* *nalążł* (12), *bym* *nalążł* (2) *GórnDworz*, *LatHar*. *f* *bych* *nalazła* (2) *OpecŻyw*, *SkarŻyw*, *bym* *nalazła* (1) *GórnDworz*. ◇ 2 sg *m* *nalążłbyś*, *byś* *nalążł*, *byś* *naszedł* (17), *by* *nalążł* (1) *BudBib*. *f* *byś* *nalazła* (1). ◇ 3 sg *m* *nalążłby*, *by* *nalążł*, *by* *naszedł* (75). *f* *by* *nalazła* (6). ◇ 1 pl *m* *pers* *bysmy* *należli* (9) *OpecŻyw*, *KrowObr* (3), *GórnDworz*, *SkarŻyw*, *KochWr*, *WujNT*, *SkarKaz*, *bychmy* *należli*, *bychmy* *naszli* (4) *RejPs*, *RejPos*, *RejZwierc*, *WysKaz*. ◇ 2 pl *m* *pers* *byście* *należli* (6). ◇ 3 pl *m* *pers* *by* *należli*, *by* *naszli*, *należliby* (24). *subst* *by* *nalazły* (1). ◇ *con* *praet* 3 sg *m* *by* *był* *nalążł* (2) *BibRadz*, *WujJud*, *nalążłby* *był* (1) *SkarKazSej*. ◇ 2 pl *m* *pers* *byście* *byli* *należli* (1). ◇ 3 pl *m* *pers* *by* *byli* *należli* (2). ◇ *impers* *praet* *nalezióno* (72), *było* *nalezi(o)no* (1) *BibRadz*; *-óno* (2), *Strum*, *KochWr*; *-ono* (1) *KochFr*; *-(o)no* (69). ◇ *con* *by* *nalezi(o)no* (11). ◇ *part* *praet* *act* *naląwszy* (67), *naląwszy* (29), *naląwszy* (7), *naszedwszy* (1), *naląwszy* (2); *-wszy* *HistJóz*, *MiechGlab* (2), *LibMal*, *HistAl* (2), *SienLek* (2), *RejPos* (6), *RejZwierc* (3), *BudBib*, *BudNT* (2), *ModrzBaz* (2), *MWilKHist*, *CzechEp* (4), *WisznTr*, *GórnRozm*, *GrabowSet*, *LatHar*, *WujNT* (19), *SkarKaz*; *-zwszy*

RejPs (2), *MurzNT* (2), *KuczbKat*; -wszy *ReszPrz*, *ReszHoz*; -łszy *FalZioł*; -zszy : -zwszy : -wszy : -łszy *LibLeg* (3:-:1:-), *OpecŻyw* (1:5:-:-), *BibRadz* (3:1:-:-), *BielKron* (5:-:2:1), *HistRzym* (2:3:1:-), *CzechRozm* (1:1:-:-), *SkarŻyw* (1:13:1:-); -zwszy : naszedwszy *StryjKron* (1:1).

Sł stp notuje, Cn s.v. taki owaki, Linde XVI – XVIII w.

1. *Napotkać, natrafić* (o sytuacjach przypadkowych); *invenire Mącz*, *Vulg*, *PolAnt*; *reperire Mącz* [co (952)] [w tym: bezpodmiotowo w znaczeniu 'jest' (z przeczeniem 'nie ma'): *najdziesz* (349), *najdzie* (172), *nalazł(by)* (14), *najdziecie* (10), *najdziemy* (4), *nalazłbyś*, *najdq; trudno*, (*a. rzadko itp.*) *należć* (17)] (1232) : *LibLeg* 10/56, 59, 60, 94; A on mu/ iżem kupić chciał: Co bych nálezł wybornego *BierEz* A4, Dv, D2, Ev, E3v, I2 (15); *OpecŻyw* 13, 30v, 59, 168; *PatKaz III* 102; *HistJóz* A2v, B2v [2 r.]; *FalZioł* I 48d, IV 8d, 21d, 54d, 58b, V 50c; *BielŻyw* 81, 93, 161; *MiechGlab* 59; *BierRozm* 21; *WróbŻołt* 118/162, pp6v; *RejPs* 187v; *LibMal* 1544/89v, 1545/94 [2 r.]; *RejJóz* O6v; Nienaydziesz w polńce żadnego Claftoru/ albo kościoła/ ołtarza/ y kaplice/ ktory by był ku chwale panu bogu zbudowan *SeklKat* E2, E2; *RejKup* e3, f5, n8v, o6v, x6, bh6v; Potym z zaftępy śwemi przyśedł na mieyfce ktore zwano Lutrus/ gziec [!] tam wiele żywności y pałtwisk zwierzęcych nalezł *HistAl* D2v, Hv, H4, H5, H5v, H8v (16); *KromRozm I* M; *BielKom* Av; *GliczKsiqż* B6v, D6v, E3, G2v, I2, L6 (12); *LubPs* Ev, Y6; *GroicPorz* B4v, f, ee3v, gg3, ii3v; *KrowObr* 219v; *RejWiz* A6v, 56, 72v [2 r.], 98v; Y świadkiem mi też iest pomázaniec iego w then dzień/ żeście nie náležli niczego w ręce moiey. *Leop* 1.Reg 12/5; Trzodą ftráconą ftał fie lud moy: páfterze ich zwiedli ie/ [...] Koždy ktory ie kolwie náffedł/ iadł ie *Leop Ier* 50/7, *Gen* 26/19, 32, 41/38, 1.Reg 25/8, 3.Reg 18/5 (23); *RejFig* Ee2; *RejZwierz* 7v, 55, 83v, 122; *BibRadz Gen* 31/33, 34, 2.Reg 10/13, 22 arg, 2.Par 32/4 (13); *OrzRozm* Lv, L4; Rzekł Kaim ku Pánu/ więtfza iest złość moiá niżlibych odpufzczenie záfluzyl/ káždy kto mie naydzye zábije mię. *BielKron* 3; á gdy przydzyesz do dębu Thabor/ naydą cię trzey mężowie /[...] á weźmiesz z ręku ich dwoie chlebá. *BielKron* 63v; żadny nieprzyiaćiel tych mieysć pośieść nie może/ bo trudny przeiazd/ gdzie áni pałzey/ áni wody nie naydzie. *BielKron* 263v; Ná drugiey ftronie brzegu Kolná náležiono mury známienitá fprawá z kwadratow zmurowáne pogáńskie/ z wypify Rzymiánow *BielKron* 285v, 16v, 25, 60, 61, 68 (50); *KochSat* A2; *Mącz* 53d, 158a, 279b, 492c; *OrzQuin* E, F, V2v; *Prot* Ev; *SarnUzn* G2v; *SienLek* 171; *RejAp* 148v, 149, 165v, 199v; *GórnDworz* C8v, L5v, L8, Y5v, Y6v (11); *GrzepGeom* A4, A4v [2 r.]; Przeto niektorego dnia/ gdy iáchał ná łow/ nálezł ftádo Ieleni *HistRzym* 127, 7, 16 [2 r.], 16v, 22, 32 (25); A rozefzli fie fludzy iego po drogach/ zebráli wfzythki co ich náležli/ thák złych iáko y dobrych. *RejPos* 238, 209v [2 r.], 210v, 240, 241, 246v (10); *BialKat* 73v; *BielSat* D3v; zapláty tákiey pocziwey żony nie naydzie tu ná ziemi ledá gdzie *RejZwierc* 33v; Cnota fie blyfzczy nád wfzytki Szmáragi/ Ná żadnym targu iey nie naydzye wagi. *RejZwierc* 211, 13v, 17, 20, 57, 77 (28); *BielSpr* b4, 69; *WujJud* 77, 203v; *BudBib Ex* 15/22, 2.Reg 17/12, 3.Reg 20/37 [36], 38 [37], 1.Esdr 8/15, 2.Esdr 7/4; *HistHel* B2; *Strum* E3, R3; *BudNT przedm* d3v, *Matth* 18/28, 27/32, *Ioann* 1/41, 43 (8); *CzechRozm* 128v; *PaprpPan* B4, H2v, I3, M3v, N3v, Cc2v; *ModrzBaz* 31v, 32 [2 r.], 52 [2 r.], 79, 89; *SkarJedn* 75, 94; *KochDryas* [A]3; *SkarŻyw* A5, 51, 101 [2 r.], 102, 134 (22); *StryjKron* 81, 250, 290, 507; A Biskupá zász nie naydzie żadnego/ á Kśiędzá rzadkiego/ ktoryby fie *curis secularibus*, pracámi świeckimi więcey niż kościelnymi zábawiác nie miał. *CzechEp* 229; przydáie X.K. iż rzadkiego naydzie/ ktoryby [...] będąc Nowokrzczeńcem

[...] miał zoftać Kátholikiem *CzechEp* 358, 229; *KochPhaen* 2; *BielSjem* 4; *BielRozm* 29; *GórnRozm* H, I2, K3v; *KochWr* 33; *Paprup* A3v; *GostGosp* 20, 58, 98; *GostGospSieb* +3v, +4; *GórnTroas* 45; *OrzJan* 40, 81; *WyprPl* A4, A4v; *LatHar* 261, 328, 461, 467, 699; *WujNT Matth* 13/44, 46, s. 55 *marg*, 17/27, 18/28, s. 88 (18); *SarnStat* 670, 681; *PowodPr* 46; *SkarKaz* 519b; *CzahTr* K3v, K4v; *SkarKazSej* 660a, 697b; *KlonWor ded* **2, 29, 50, 68, 79; *PudłDydo* B [2 r.].

naleźć czego (1): Naprzod wezmi omiegu, zaiącej rzepki/ auripigmentum/ arfenicu^m tego oboyga naydziełz w aptecze *FalZioł* III 40d.

naleźć gdzie (373): *BierEz* I2v, M3v; *OpecŻyw* 13; *HistJóz* C3v, C4v, D, D2v [2 r.]; Ten małż ma w łobie iedną perłę barzo drogą [...] którą trudno y v krolow nalefc *FalZioł* IV 38b; NAprzod korzenie Sparagowe (w aptecze naydziełz) vwarz to korzenie w wodzie *FalZioł* V 89c, I 16d, 41b, 53c, III 3c, 32c (28); *LibLeg* 10/57, 59; *RejPs* 17, 117v; *LibMal* 1543/67, 74, 1547/24v, 1548/147v, 1550/151 (11); Ale fnadz mowiąc ku prawdzie Wielkieć zbytki wfłedy naydzie *RejRozpr* I; *SeklKat* E2; *RejRozm* 394; *RejKup* o6v; Wfzedłzy Alexander do Egiptu nálezł tham flup krolewski z wielkiego kámieniá wykowány *HistAl* B7, B6, D, D2v, D4v, E5v (20); *KromRozm I* A4; *BielKom* Fv; *GliczKsiąż* I2, I3, L8v; *LubPs* B5, P3v; *KrowObr* 112; *RejWiz* 15v, 56, 59, 72v, 73 (11); *Leop* *B2, *Gen* 16/7, 1.Reg 12/5, 30/11, 2.Par 20/25, 1.Esdr 6/1, *Ps* 131/6; *RejFig* Aa4v; Wrzucił pierścień do morzá/ nálezli gi w rybce *RejZwierz* 23v, 109; *BibRadz Iudic* 14/8, 2.Reg 18/15, 22/8, 9, 1.Par 4/41 (11); nienaydziełz ná świecie ludu żadnego/ v ktorego by to fłowo Cnotá ważnieyfe było/ nád Polaká *OrzRozm* Lv, L4; Przeto fzedł [Eliasz] do Sárepty Sydonfkiey/ gdzie tám náfzedł niewiáftę á oná zbierała drwá *BielKron* 84; pośłowie ktorzy ieździli oględuiąc pułthe mieyfcá około Wifły/ nálezli mieyfce roskofzne pod gorą kthorą zwano Lálotna gorá *BielKron* 318; Tákże y dziś w thych kráioch naydzie wfzędzie Słowieńki ięzyk *BielKron* 338; popalili y pobrali cokolwiek w onym obozie nálezli *BielKron* 355; Potym też ná drugim wyfpie nálezli ludźi ktorzy mieli prote nozdrze/ vfzy/ tákież przekrawáne licá *BielKron* 452v, 6, 10v [2 r.], 11v, 16, 17 (71); *Mącz* 170a, 260d, 307b, 476c; *OrzQuin* F [3 r.]; Ku śpiefznemu á lekkiemu rodzeniu/ liście bobkowe/ kthore pośpolicie miedzy figámi naydziełz/ zeżwawfzy ná pępek przyłoż *SienLek* 114, 50, 116, 167v, 171, 178v, 186v; *GórnDworz* C7, F6, H, H7v, K5 (8); *GrzepGeom* A4, A4v; áni wiem fkądeś/ ále to wiem/ że iednego dnia náleziono cie w fędzie ná morzu *HistRzym* 34, 10v, 16v, 22, 33v, 34 (16); *RejPos* 6v, [36], 37, 40, 110 (13); *BielSat* B4; *RejZwierz* 7, 20, 48v, 156v, 158 (11); *BielSpr* 19v, 43, 48v, 69; *WujJud* 14v, 143; *WujJudConf* 185v; *BudBib Gen* 44/8, 4.Reg 16/8, 1.Par 4/41, 2.Par 20/25, 29/16 (8); *Strum* G4, K3, L2v, P3v, Q2v; *Paprupan* B, E4, I3, L3v, M3v (10); *ModrzBaz* 144; *SkarJedn* 347; *KochDryas* [A]3; *SkarŻyw* 29 [2 r.], 46, 57, 76, 101 [2 r.] (33); *KochTr* 22; *StryjKron* 81, 288 [2 r.], 320, 572; *CzechEp* 109; *KlonŻal* Cv; Y w niebie naydzie zazdrość/ naydzie gniów/ y zwádę. *KochBr* 151; *KochPhaen* 2; *ReszHoz* 125, 126; *KochPieś* 48; *KochSob* 58; *PudłFr* 20; *ArtKanc* Q3; *BielRozm* 14v; *GórnRozm* A2v; *ActReg* 25; *GostGosp* 84; *GostGospSieb* +3v; *GórnTroas* 54; *KochPij* C3; *OrzJan* 40; *WyprPl* A4v, B4v; *LatHar* 261, 328; *WujNT Matth* 21/9, *Mar* 11/13, s. 299; *SarnStat* 670, 673, 1277; *PowodPr* 68, 75; zginął święty z ziemie/ y prośtego á vprzeymego miedzy ludźmi nie náleść. *SkarKaz*)(3, 7b, 41b, 315a; *CiekPotr* 32, 43, 72; *CzahTr* L2; *KlonFlis* Gv; *KlonWor* **2, 51, 55.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: *ten* (2), *kto*, *taki*; zaimek względny albo pytajny (22), *aby* (3), *ano*] (26): *BierEz* S; *LubPs* Q; *RejWiz* 72v; Nalazł on mąż wśfedy czego by się miał nauczyć *Leop* *B2; rzadko *tho* dziś naydziełz/ aby kthory Książdz vbogą dzieweczke za mąż wydał *OrzRozm* H2, T3v; *KochSat* C3 [2 r.]; Abowiem *kto* by iedno chciał prawdy słuchać/ łatwie naidzie od kogo by iey słuchał. *KwiatKsiąż* D4v; *GórnDworz* V v; *RejPos* 19, 248; Naydziełz też w drugim kráiu gdzie się koserá zámnoży/ áno fzkápy v zedlow powiązáne ftoią *RejZwierc* 16v, 93v, 243v; Y fzedł do kościoła/ nie nálał tego ktoby mu co dał/ iedno ony vbogie. *SkarŻyw* 101; *WisznTr* 5 [2 r.]; *KochPieś* 58, 69; gdyż obchodząc rzędy Ludzkich narodow/ [...] Nie naydziełz/ ktoby z fercá pożálował *GrabowSet* I4, Y; *KochFrag* 44; *CiekPotr* 43.

cum inf (4): Forum cupedinis. Der marck do man állerley fpeis verkaufft. Rynek gdzie wśleckyego naydzye kupyć. *Murm* 29; *RejKup* o2; *BielKron* 261, 342v.

Przysłowia: w przeszłym kázaniu [...] też babę, iáko mówią, naydzie, tylkoż to że na infze koła przesádzoną *CzechEp* 109. Kto chce psa vderzyc łatwie kiy nalesc *ActReg* 117, 173.

Zwroty: »z przygody należć« (1): z przygody nálał [!] niekthorego Krolá trędowátęgo aby go vzdrowił *HistRzym* 66.

»prawie trafunkiem należć« (1): A fíadź práwie trafunkiem/ náliezlichmy flufśne ftánowisko ku chwale iego ná miejscu ktore iest przezwane Efrátá *RejPs* 199.

W przen [co] (4) : Ktory chodzi w fcyefśkach twych s fercá vprzeyeego/ [...] Zródło błogofławyńtwa zázwdy naydzye fíadnie. *LubPs* S6v.

należć gdzie (3): Tákże też y piefzczofzkowie iego czáfem się zázielenią/ á czáfem ni listku ná żadnym nie naydziełz/ bo więc fżpetnie z drugiego kwiatki opádną *RejZwierc* 21v; Drugi nálał w kiefieni rękę cudzą tanią. *StryjWjaz* C3v; á doły tákże zoftáwi w których zálie potym flepi ich náfládownicy/ chcąc czyftá wodę pić/ błoto naydą *SkarJedn* 25.

a. *O cudzych rzeczach znalezionych* [w tym co (1)] (2) : kthorą [kaletę] mienił ná Mikołáia żeby iá nálał á wroćić iey nięchćiał *UstPraw* I4; á iefli nie tráfi co zginęło: pewnie nie tráfi y tego kto vkradł ábo nálał. *SkarKaz* 518b.

b. *O tekście* [w tym: bezpodmiotowo w znaczeniu 'jest' (z przeczeniem 'nie ma'): *najdziesz* (196), *najdzie* (29), *najdziecie* (9), *najdziem(y)* (2), *nalazłby*] (434) :

należć co (143): *OpecŻywPrzedm* C4 [3 r.]; Ktory [żywot] iuz powtoré wyrażony ij polepfśony/ przydaním téż mnogich rzeczy (ktorych w pirwśym wybijaniu nináeydziecie) okráfśony/ wáfśe przyiazni oddáwámy. *OpecŻywSandP* ktv; *FalZioł* I 73a; *GlabGad* I6v; *WróbŻółtGlab* A3v; *RejRozpr* K4; *RejJóz* A3v; *SeklKat* S2, S2v; *RejKup* Y, cc3; Bo thu proftak naydzie wśzytko iuz Polkiem ięzykiem *GroicPorzRej* C3v [2 r.]; *KrowObr* 17, 52; *RejWiz* 38; *Leop Luc* 4/17; *RejZwierc* 32; *BibRadz* *2, 2.Esdr 2/62; *Goski* ktv; *OrzRozm* D4v, H4, K, K4v, O2v, Q2, Zv; *SarnUzn* G; Naydziełz téż tu y Końfkie Lékárftwá/ od tego Lékárzá zebráné/ á przez mię w flufzny porządek położóné *SienLek* a3v, a3, 45v, 66, 70, 125 (10); *LeovPrzep* a4; *RejAp* AA6, BBv; Tám [w *Psalmach Dawidowych*] naydziełz wśzytki kftáły y pociechy żywothá człowieká pocźciwego. *RejPos* 116v, 65v, 101v, 116v [5 r.], 135v, 150v (13); *BiałKat* 326; *GrzegŚm* 19; *RejZwierc* 173, 209 [2 r.]; *RejPosWstaw* 44; Naydziełz téż tu (á zwłáfczchá w Nowego przymierza kfiegach/ y w Moizéfzu, niemáło omyłek *BudBib* c4, b2;

HistHel Av [2 r.]; *BudNT przedm* b2v, dv; *CzechRozm* 4, 86, 126, 134, 147 (9); Naydzie tu łam Krol powinności łwoie/ Rádę Senator/ Rycerz łpołob zbroie: Pálterz duchowny/ naydzie y łtan káždy Náukę ząwždy. *ModrzBaz Stryj* ¶ 2v; *SkarJedn* 215; *SkarŻyw* A2, A3v [2 r.], A4v [2 r.], A5; O tym wżędzie naydziełz iálnieyłze nád Słóńce łwiádecłwá y dowody *StryjKron* 31, 275, 375; *CzechEp* 85, 147, 158, 255, 319; *KochFr* 35 [2 r.]; *ReszPrz* 55; *OrzJan* 26; *LatHar* +4v, +7v, 6, 49, 80 (11); A tákich Hebráíłmow naydziełz y w tym Nowym testámenće nie máłó ná kráiu náznáczonych. *WujNT przedm* 20, 15, *Luc* 4/17, s. 331; *WysKaz* 26; *RejZwierc* 155; *SarnStat* 207, 235, 236, 499, 530 (16); *SiebRozmyśl* A3v; *SkarKazSej* 701a. Cf *naleźć co przy czym*.

naleźć co przy czym, miedzy czym (7): *OpecŻywSandP ktv* [2 r.]; Tę notę naidziełz przy Płalmie XXXV. *LubPs* M, M2v; Trzećie Kxięgi Máchábeyłkie/ ácz od kościołá Krzełciánłskiego nie łą przyięte/ włłákze żechmy ie przy niekthorych Bibliach náležłi *Leop* YYyy4; y tego łítu zá Epiphániułow nieprzyimuie/ ktorego iednáł miedzy księgami iego nienaydziełz. *WujJud* 51; *ModrzBazBud* ¶ 6v.

naleźć o kim, o czym (25): *KrowObr* 20v; nie mogłem náleść o náłzym krolu Bolełławie co łwiętego Stániłławá zabił/ áby łie mu thá przygodá w Węgrzech tráíłá co o nim v nas píano *BielKron* 317; nie naydziećie o thym we wżyłtkiéy Philofophiéy/ ani w Theologiéy ináczéy być vczono áni píano/ iedno iż Księłtwo koždé główné łczyra niewola y niewiárá iełt. *OrzQuin* Q2; *SienLek* 66, 121, 142v [2 r.], 184v; *LeovPrzep* 12v; *RejAp* 115v; *RejPos* 112v, 135v, 150v; *RejZwierc* 147v; *BudNT przedm* b2v; *CzechRozm* 19, 208; *StryjKron* 31; *LatHar* 76; *SarnStat* 45, 179, 182, 224, 233, 293.

cum A cum inf (2): *BielKron* 230v; Weyrzy w Pontyfikał/ á Koronácyá Królewłką czytay/ naydziełz to ták być iáko ia powiádam/ á nie inák. *OrzQuin* S3v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (9); zaimek względny albo pytajny (30), iż (14), że (3), aby (6)] (53): *SeklWyzn* 3; *RejRozm* 397; *RejKup* ov; *KromRozm II* 1; *KromRozm III* A3; *KrowObr* 14v, 17 [2 r.]; Nielza iedno píłmá czyść [...] Tám naydzyełz iák omyłny łwiát w łwych łpráwách broił/ A iáko dziwnie w łdzyoch ząwždy błędy łtroił. *RejWiz* 3v, 17; *Leop* 3. *Esdr* 6/22; *RejZwierc* 124; *OrzRozm* C, C2v, F2, Gv, H, L2v, P3v; *BielKron* 468; *MączKoch nlb* 12; Ktoré máłci máią być przykładány ná łwięże rány/ tám naydziełz gđzie ie łpołem wypíłzemy. *SienLek* 147, a3v, 77, 196; *RejAp* BBv [2 r.], 88, 116; *GrzepGeom* A; *RejPos* 27, 65v [3 r.], 87, 116v, 190, 301; *RejPosRozpr* c4; Naydzyełz iáko pobożne/ łdzye Bog miłue/ Z dúfzą y też z ich ciáłem/ ku łobyie przyimuie. *HistHel* Av; *BudNT przedm* e3, c5v; *CzechRozm* 25, 152v, 153; *ModrzBazStryj* ¶ 2v; *SkarJedn* A3v, 75; Naydziełz tu Wálzá K.M. czym łie vćiełzyć będziełz mogłá/ y w inych wżyłtkich przypádkách łrołkliwych y wtym ósieroceniu *SkarŻyw* A2v; *StryjKron* 16, 385; *CzechEp* 56; Naydziełz y to/ iż kiedy Dawidowe biodrá/ rozmaíte nágráwány/ nád iego wolá ćierpiáły/ [...] z niebá pomocy/ przez prółby gorące łzukał. *LatHar* +3.

W połączeniu z przysłówkiem [w tymi wyższej (18), niżej (16), poniżej (2), dalej (2)] (33): *FalZioł* V 103; Naydziełz daljeł jełłi że chceć będziełs A łnadz łepiej nadzieł nabędzies Yż możeł być powyłłóném włtanie *RejKup* ov; *SienLek* 40v, 118, 121, 125, 142v, 184v; Ale tho łácniey poymiełz gđy niżej naydziełz náukę o łwu Adámiech/ w iednym człówieće ódrodzonym. *GrzegŚm* 19;

CzechRozm 217; *LatHar* 49, 172, 575; SĘDZIA Grodzkich Roków niemoże byđź iedno łam Stároftá. [...] O tym wysłzėy naydźiefz Statut Królá Olbráchtá *SarnStat* 530, 45, 179, 182, 207, 224 (25).

W różnych połączeniach strukturalnych z czasownikami oznaczającymi zapoznanie się z treścią dzieła [w tym: czytać (czyść) (37), przeczytać (przeciść) (9), (przy)patrzeć się (8), wejrzeć (7), (z)wartować (4), otworzyć (3), przebieżec (słowa) (2), przewrocić kroniki (2), poczytać; przeważnie w konstrukcjach typu: czytaj, gdy przeczytasz, czytając ... najdziesz] (73): *RejRozpr* K4; *SeklWyzn* 3v; A gdi bis w kronicze poczedl Więcei bis tam tego nalfedl Czo moy przodkowie bily *RejRozm* 397; *RejKup* Y; *GroicPorz* d3v; *GroicPorzRej* C3v; *KrowObr* 14v, 17 [2 r.]; Powieda iż też przecedł do końcá Ayendę. A nigdzyey tám nie nálał o tey powinności *RejWiz* 38, 3v; *Leop Luc* 4/17; *RejZwierz* 32, 124; *BibRadz* *2; Przewroć Kroyniki wśzytkie Polłkie/ nie naydźiefz áby zá ktorego Krolá kiedy w Polłzce reces był. *OrzRozm* C2v, C, D4v, F2, Gv, H (12); *BielKron* 230v, 235v; Pełno o tym małz włzędzie piłmá/ przykładów/ y Krónik/ czytay iedno/ naydźiefz *OrzQuin* G3, B2, Q2, S3v, Zv; *SarnUzn* G; Weyźrzy my iedno w Kronikę tak Polłką iáko y Czelką/ naydziemy domowe przykłady/ kthore potwierdzáią tę náukę o Biegach Niebieskich być nieomyłną. *LeovPrzep* a4; *RejAp* 20, 88, 116; *RejPos* 158, 301, 302; *RejZwierc* 147v, 155; Niech fię mowie onym wirłzom w Płálmie 131. przypátrzą/ tám naydą ofobliwy przykład/ po ktorem poznaią/ iáko y o innych mieyfcach máią rozumieć. *BudBib* b2, 2.Esdr 13/1; *HistHel* Av [2 r.]; *BudNT przedm* b2v, c3, c5v; więc fie też y dziewiątey kápitułe przypatrzay/ á tám iuż náwet naydźiefz y čás pewny/ ábo látá opiłáne/ ktorých fie to wśzytko ftác miáło *CzechRozm* 169v, 25 marg, 152v [2 r.]; *SkarJedn* A3v, 75, 215, 283; *SkarŻyw* A3v; *StrykKron* 16, 36, 275, 375; *CzechEp* 85, 147, 308; *ReszPrz* 55; *OrzJan* 26; *LatHar* 6; *WujNT Luc* 4/17; *SarnStat* 682; *SkarKazSej* 701a.

Zwroty: »naleźć na [jakim] miejscu« [w tym: na swym = na właściwym (3)] [szyk zmienny] (6): Święta vroczyłte ná łwich miefcach znáczne naydzyefz. *Goski ktv*; *SienLek* 77, 142v; Tołz naydźiefz ná tych mieyfcach náznáczonych. *CzechRozm* 86, 128v, 134.

»naleźć [co] opisane (a. napisane, a. wypisane), naleźć (na)pisano (a. napisane)« [szyk zmienny] (17:10): Gdy naydźiefz napiłano w receptach to łłowo prołto kobyli łzczaw/ tedi małz rozumieć okrągły łzczaw *FalZioł* I 73a, I 30d; *GlabGad* I6v; *SeklKat* S2; *KromRozm II* 1; *GroicPorz* d3v; y nálałzem kxięgi licźby onych kthorzy byli pierwey przyłłli/ y náleziono w nich tak nápiłano. *Leop* 2.Esdr 7/5, 3.Esdr 2/22; *OrzRozm* H4; *SienLek* 70, 140, 157; *RejPos* 27; co zá vrząd iełt [...] ná inych mieyfcach opiłano naydzyefz *RejPosRozpr* c4; Bo 51 wirłzyk y na troię naydźiefz wroznych księgach nápiłany. *BudNT przedm* b2v; Táłże naydźiefz obietnicę Dawidowi vczynioną. [...] Ktora fie też potym w Płálmie 132. v 11. 12. przywodzi/ á wđdy nie tak długimi/ áni też tymiłz łłowy tám iáko ondzie naydźiefz wypiłaney. *CzechRozm* 126, 9, 191v, 192; otoź y o tym naydzie iefłzce y to pokazánie rzeczy tey/ v tegoź Ireneułzá/ tak nápiłano *CzechEp* 130; áni go iáko inłze piłmá przełóżył: ále tak iáko nápiłane po łácinie nálał zołtáwił *CzechEp* 226, 326, 327, 374, 400; *KochFr* 38; *SiebRozmyłł* A3v.

»w przykładziech naleźć« (1): takież rozumiey o grzywnach o wagach y o inłzych mierzech/ iáko w tich przykładziech naydźiefz. *KłosAlg* E4v.

Szeregi: »naleźć a obaczyć« (1): A potym też w tym świętym piśmie/ y to wżelaki ftan naydzie á obaczyć/ y náuczy fię tego *BibRadz* *2v.

»szukać i naleźć« (1): á wżakolż tylko niektore przypomionę/ y kędy ktore nápiřano kartę náznátżę/ áby koždy kthoby niewierzył řfukał y nálařł. *KrowObr* 159.

Ze wskazaniem na dzieło (94): *Leop* 3.*Esdr* 2/22; Duch s. od łámego Oycá pochodzi. Naydzieř w křiařzkach drukowánych w Nieřwieżu. *SarnUzn* A4v; *RejPos* 327v; *RejZwierc* 210; *KochList* nlb 1; *BudNT przedm* b2v; *SkarŻyw* 71; *CzechEp* 233; *ReszList* 170; *GostGospSieb* +3v; Ná Piřarzá winá: gdy co więcey nád Statut wyciąga. w Polřkim Stát. naydzieř. *SarnStat* 814, 206, 230, 577.

~ *naleźć co* (50): *BibRadz* 2.*Esdr* 7/5; *OrzRozm* D4, I, K, N3, Q4v; *BielKron* 317; *OrzQuin* S4, Zv; *SienLek* a4, 174v, Yv; *RejPos* 131; *RejZwierc* 172v; *BudBib* 2.*Esdr* 7/4; *MycPrz* I C3; *BudNT przedm* b3, d; *CzechRozm* 247; Naydzye w Niemieckich Czeřkich Włofkich [*kronikach*] zacne dzyeie/ Skąd fię řerce z radořci to czytáiąc řmieie. *PaprPan* A4; *KarnNap* C2; *SkarŻyw* A5v, 278; *StryjKron* 375; odřylám káźdego/ y X.K. łámego do przeczytánia opiřanego řywotá Frideriká 2. Ceřarzá/ ktory naydzie káźdy opiřany w Neápolitánřkiey Hiftoryey *CzechEp* 400, 56, 70, 294, 308, 315; *KochFr* 38; *ReszPrz* 69; *LatHar* 21, 77, 119, 284, 333; *WujNT przedm* 5, 12, 18; Inné okolicznořci zřtrony Woźnych naydzieř niřey w Ziemřkim práwie. *SarnStat* 243, 51, 206, 226, 291, 591, 631, 720, 785; *PowodPr* 23.

naleźć o czym (5): o tym wyřylánium ich [*Apostołów*] od Bogá y Chřiřtulá/ wiernym ku pomocy naydzieř w Dzie: 5. v 19. *CzechRozm* 47; *StryjKron* 416; *CzechEp* 70; *SarnStat* 595, 1263.

Ze zdaniem dopeřnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (12), nieco (1); iř(e) (7), ře (3), aby (7), zaimek względy albo pytajny (5) jako (3)] (25): *PatKaz III* 103, 104; *RejRozm* 400; *KromRozm II* p4v; Tho co niřey nápiřano/ nienálařł w księgách Zydwřkich. *Leop* NNnn3; *BibRadz* *2v; *OrzRozm* H2v, L2v [2 r.], N3v; W tych to księgách Wergilius Poetá nálařł/ iř Bog miał pořlać nowy rodzy ná řwiat *BielKron* 133v; *OrzQuin* B2, Zv; *SienLek* Vuu2; *RejPosRozpr* c2v; *BudBib* 2.*Esdr* 13/1; *CzechRozm* 166v; *PaprUp* G2v; przeięm fię áni od ludři tego dowiedźieć/ ánim w řtarych *kronikách* náleřć mógl/ áby gdzie zmiánká byłá záczęcia iego [*tureckiego rodu*] *OrzJan* 25; *LatHar* 111; SEYMV poczęćie y řkończenie iáko fię rozumić ma, naydzieř w Conřtituciiey řeymu. *SarnStat* 786, 1044, 1306; *SiebRozmyřl* A3; *SkarKaz* 155b. ~

Ze wskazaniem części dzieła [w tym: w [którym] rozdziale (a. rozdzieleniu) (12), w [których] księgach (5), w [której] części (3), w przedmowie, z ukazacza (3)] (26): *BielKron* 35; *CzechEp* 327; Dobrá Królowey Iey M. Anny řtářzey, wolné od Quáry: Naydzieř wysřzey w piérwřzych księgách. *SarnStat* 367, 509.

~ *naleźć co* (13): *SienLek* 45, 84, 110v; *Grzegřm* 16; Naydzieř więcey modlitw do tey S. Pánny/ w piérwřzym rozdzieleniu. *LatHar* 490, [+11], 55, 357, 411, 426; Cály Statut w księgách dřeřiatych náydzieř. *SarnStat* 496, 637, 1139.

naleźć o czym (7): *SienLek* a3v, 130v, 135; O wzywánium řwiętych niřey nieco naydzieř w řzořtym rozdzieleniu. *LatHar* 172; *WujNT* Xxxxx; O wysylánium Wiři, y inné porządki, naydzieř wysřzey w trzećiey powinnořci Królewřkiey. *SarnStat* 299, 803.

Ze zdaniem dopełnieniowym [gdzie, który] (2): z vkazáčá ľathwie w Kfýęgách tych naydźiefz/ gdzie tháka náuká iefť opifána *SienLek* 140v, 33. ~

Ze wskazaniem miejsca w tekście [w tym: na końcu (ksiąg, rozdziału, wykładu) (3), po Dziejach Apostolskich (1), pod literą B (1)] (5): Poprąwá pochybienia w tych Kfýęgách/ ná końcu Kfýąg naydźiefz. *SienLek* X3v.

~ *naleźć co (3):* Gdybyś chciał bólowi głównému pomoc/ ľzukay B. [...] naydźiefz ból główny/ przy którym L. kárthę známienuie *SienLek* S; *LatHar* 184 marg; *WujNT* przedm 26.

naleźć o czym (1): O drugim bieleniu naydźiefz ná końcu Rozdziału Dwudźieftego. *SienLek* 75v. ~

Z dokładniejszą lokalizacją (27): Prorocy poľpolicie kwiatkowi ábo ľátoroľli Mefýaľzá przypodobywáli/ iáko Ezái: II. v 1. naydźiefz *CzechRozm* 144v; *CzechEp* 160; *LatHar* ++8v.

~ *naleźć co (22):* *KromRozm II* 1; *RejPosWstaw* [21²]v; *CzechRozm* A, 10, 75v, 100, 118, 152v, 177v, 217; *StryjKron* 15; *CzechEp* 130, 197, 258, 281, 374; Hymn [...] naydźiefz wyľźzey ná kárćie 65. w pierwľwym rozdziale *LatHar* 575, 123, 334, 404, 408, 622.

naleźć o czym, o kim (3): o czym go piľżąc naydźiefz/ Liťtu 44a *SienLek* a3; Toľż naydźiefz o Trąbkách/ o nowym zbożu/ y o kucźkách. 3. Moy. 23. v 21. *CzechRozm* 100, 167v.

W charakterystycznych poľączeniach: naleźć na karcie (6), na stronie. ~

Ze wskazaniem autora [w tym: u kogo (36), apud quem (3), w kim (2)] (41): *RejPos* 27; V Ezáiáľzá Proroká/ naydźiefz tymi ľłowý nápiľano: Tak mowi Pan odkupiciele twoy/ y który ćię z żywotá ľprowiľ *CzechRozm* 9, 91v; *CzechEp* 130.

~ *naleźć co (27):* Decret v Dawida naidze Iľ go w gniewie Sľończe zazdze [!] *RejKup* Zv, ee6; *KrowObr* 142; *BielKron* 132, 133v; Ut in eam sententiam plurima leges apud Platonem, Ná ten kstalt/ ná ten ľpoľób/ áľbo w tym mniemániu wiele naydźiefz v Plátoná. *Mqcz* 383a; *OrzQuin* O2v [2 r.]; *BudBib* b4v; *CzechRozm* 4, 5, 14v, 27v, 60v (9); Podobny temu fortelowi naydźiefz apud Quintum Curtium lib. 9. de reb. Alex. magni. *StryjKron* 537 marg, 31, 36; *CzechEp* 160 [3 r.], 253; *NiemObr* 124; *LatHar* 78.

naleźć o czym (6): *OrzQuin* L4; *CzechRozm* 166; *StryjKron* 36, 95; Iáko o tym, ktoby chciał naydzie Iohannis Panonij wierľze oľobliwe v Robertá Barus [lege: Barns] *CzechEp* 417; *LatHar* 76.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: to (3); że (3), iż] (4): *OrzRozm* N3v; ale to iefźcťe rychley w Prorocech naydzie/ że pod nowym przymierzem Chriťtuľowi ľľudzy walczyć nigdy/ [...] nie mieli *CzechRozm* 252v, 18, 128v. ~

a. *O znakach zapowiadających uzupeľnienie tekstu na marginesie (5) :* Máťth: 9. v. 18. przed tym ľłowem #Panie'/ naydźiefz roženek wyrażony/ á ná brzegu drugi przeciw iemu/ tym ľpoľobem #13 L.G.S. *WujNT* przedm 24; Sľowá máľá literą w texćie wyćiśnione/ ľą przydáne dla ľepźzego wyrozumienia/ ábo z Graeckiego/ iefľi przeciwko im naydźiefz ná brzegu literę G. ábo z wykľádáčow piľmá ľ. *WujNT* przedm 29, przedm 13 [2 r.], 29.

c. *O odkryciach geograficznych [co] (8) :* Y ty wyľpy ná wielkim morzu kthore Krol Portugáľľki Emánuel náľazľ/ przezwáne ľą nową Hiľzpánią *BielKron* 278, 278v, 441v, 443v, 447, 448v; ná tymźe Oceanie Hiľspanowie/ y Portugalczykowie/ [...] niewiádomo przedtym ľľudziom y Áľtrologom/ táľże Geographom Wyľpy y Kráiny náleźľi *StryjKron* 11; *KlonFlis* D2v.

W charakterystycznych połączeniach: naleźć (nowe) krainy (2), królestwa, świat nowy, (nowe) wyspy (4), ziemię.

d. *O odkryciach minerałów, zbóż itp. [co] (7) : Leop Gen 36/24; [Izydis] napirwey vkażálá im ísprwę około roley y chleb piec nálażłzy zboże/ ktore fie fámo pirwey bez prace po tróŹe płodziło. BielKron 8v, 318v [2 r.], 442v; Oczko [42]v; TáŹe fie ma rozumieć, gdy kruŹec złoty naydą ná czyim grunćie: poniewaŹ kruŹec Królewłki ieŹt, tedy y grunt zátym fie ciągnie SarnStat 1277.*

W charakterystycznych połączeniach: naleźć cieplice (wody ciepłe) (2), złoto (kruszec złoty, gory złote) (4), zboŹe, Źelazo.

e. *O dogodnych miejscach, przejściach itp. [co] (7) : MiechGlab 15; náleŹli dwie drodŹe álbo ŹcieŹzki przez poírodek gor rozdzielné HistAl K8; BielKron 229; HistRzym 63v; ModrzBaz 47v; TáŹ blisko murow takie mieyŹce nálaŹwłzy/ w iedno inŹ zámárŹle iezioro nágo Źwięte one wrzućić/ [...] kazał. SkarŹyw 207; StryjKron 437.*

W charakterystycznych połączeniach: naleźć brod (3), drogę, grunty miejsce, ŹcieŹkę.

2. *Odnaleźć, odzyskać (o obiektach zagubionych lub takich, o których istnieniu się wie; o sytuacjach będących wynikiem celowego działania; invenire Mącz, Vulg, PolAnt [w tym: kogo, co (261)] (293) : BierEz 14v, S2v; Mily iezus to widzátŹ/ vciékl na gorę przed nimi/ gdzie iego niemogli náydŹ OpecŹyw 53, 33, [61], 75v, 99, 111, 168 [2 r.]; HistJóz A2v; Dzieci teŹ Źwoie młode zmieŹtŹa na mieŹtŹe przenoŹi aby gich nienaleziono. FalŹioł IV 12c; BielŹyw 24; LibLeg 10/92, 93v, 124v, 11/65, 95v, 108; LibMal 1547/124v; Ia obeydę okołem Niemogłem ta^m naydŹ dzwierzec Iedno małe okienko LudWieŹ A2v; ChriŹtus kaze poŹła naleŹcz y náłpiegy náŹwiat poŹlacŹ. RejKup b6, Bb; HistAl F8, G4v; GliczKsiąŹ B2; LubPs K2v; KrowObr 219v; Leop 3.Reg 18/12, Matth 18/13, Act 17/6; UstPraw F2v, I4 [2 r.]; BibRadz Iob 20/8; BielKron 44, 82, 86, 97, 112v (10); Mącz 501a; á ieŹt w drugich iákaŹ ŹłoŹć przyrodzoná/ iŹ chocia znáią iáwnie/ Źe to ieŹt dobre/ czo widzátŹ; iednáŹ fádzá fie gwałtem ná to/ áby w tym táŹ kákol náleŹli GórnDworz I5, D; HistRzym 26v [2 r.], 33v, 38 [2 r.], 88, 104, 129v, 130; RejPos 43v, 111 [2 r.], 168v, 169; Drugim teŹ do wŹi obroki daway owlá doŹypuy Źe go ledwe gáŹietom kęŹ ná WioŹnę zoŹtánie/ y tho w pudle gdŹye pod dáchem/ áby go nie nálezyono. RejZwierc 31, 64v, 159; WujJud 60v; BudBib 1.Reg 31/3; CzechRozm 117; PaprPan Dd4; SkarŹyw 29, 62, 119, 250, 383 (12); MWilkHist I4, I4v, K, Kv; Bym Źzedł w táiemne pokoie/ Gdzie bláde ćienie/ Smierć częŹto Źenie: Naydą ręce twoie. WisznTr 27; WujNT Luc 15/5, 24/23, 24, Ioann 7/35, 9/35, 2.Cor 2/13; SarnStat 94, 681, 1158; CiekPotr 14, 32; CzahTr F2, G2; SkarKaz 7b; KlonFlis F3v.*

naleźć gdzie (39): OpecŹyw 165; MetrKor 40/816; pan CriŹtus ífam nauczel, yŹ go naleŹcz nyemamy na puŹczy LibLeg 8/133v, 11/95v; RejPs 71; LibMal 1548/138v; BielKron 16, 17v, 56v, 152v, 243v, 322, 388v; Mącz 255b; HistRzym 10v, 123v; RejPos 38, 261; CzechRozm 159v; Vćiekał y Ionas przedemná/ álem go y ná głębinie morŹkiey nálaŹł SkarŹyw 196, 35, 161, 166, [237], 244 (12); CzechEp 194; Ludzkie ítaránié/ pátrŹay iáko idŹie Gdy Bóg/ nie raczy/ [...] A kiedy ón chce/ naydą ćię y domá: Przyniołá doŹyć PudłFr 28, 4; ArtKanc C13; ZapKoŹcier 1587/71; Stryęli Źię w otchłánie/ y táŹ naydŹie ínádnie. GrabowSet K4v; WyprPl B3; KlonWor 72.

Ze zdaniem dopełnieniowym (2): IuŹem nálaŹł kogom dawno ízukał. HistRzym 90v, 104v.

W różnych połączeniach strukturalnych z czasownikami: (po)szukać (90), pytać (się) (7), wywiadować się (3) [w tym: bibl.: szukajcie a najdziecie (10), kto szuka, najdzie (3)] (100): *OpecŻyw* 21, 24, 32v, [34], 53, 75v [2 r.], 142v; *LibLeg* 7/33v; *RejJóz* B5, M5; *MurzNT Matth* 7/7, *Luc* 15/8, 9; A gdy pilno poszukałz godzinę z wieczorá/ Naydzyełz y Konfełforá czałem y Przeorá. *RejWiz* 141v; *Leop* 3. *Esdr* 6/23, 4. *Esdr* 5/10, *Amos* 8/32, *Luc* 11/9, *Ioann* 6/24, *Act* 12/19; Czegom iefzyczne łzukał w wymyśle moim/ a nienálašłem? *BibRadz Eccle* 7/29, *Gen* 31/35, *Luc* 11/9, *Act* 12/19; *OrzRozm* D4; *BielKron* 17v, 48v, 56, 104, 460v; *Pervestigo*, Ták długo łzukam áž naydę/ wysperuyę/ wysłiedzam. *Mqcz* 490c; *HistRzym* 7, 10v, 65, 88v, [89] (8); *RejPos* 9v, 34v *marg*, 38, 40, 147, 228v; *BiałKat* 146, 221 [2 r.]; *BudBib* b3, *Deut* 4/29, 2. *Par* 15/15, *Cant* 3/1, 2, *Ier* 29/13; *HistHel* B4; *BudNT Matth* 7/7, *Luc* 11/9, *Act* 17/6; Co by było tym krolom pożyczeczno/ iłz fię fyn Boży w Bethleem národził/ gdy by byli gwiazdy tey nieuyrzeli/ wyrzawłzy nie zrozumieli/ zrozumiawłzy nie łzukałi/ á łzukałiác nie náležli? *SkarŻyw* 25, 13, 14, 76, 99, 193 (14); *CzechEp* 23, 85; *ReszList* 171; *ArtKanc* C13 [2 r.], C13v, F15; *KochWor* 36; *GrabowSet* Q3v; *LatHar* 348; *KołakSzczęśl* B2v; Idźcie/ á wywiáduycie fię pilno o dzieciátku: á gdy naydziecie/ oznaymićie mi/ ábym y ia przyáchawłzy [!] pokłonił fię iemu. *WujNT Matth* 2/8; Proście/ á będzie wam dano: łzukayćie/ á naydziecie [*quaerite et invenitis*]: kołáćie/ á będzie wam otworzono. *WujNT Matth* 7/7; Abowiem [...] kto łzuka/ naydzie [*qui quaerit invenit*]: á temu co kołáće będzie otworzono. *WujNT Matth* 7/8, *Matth* 18/13, s. 80, *Mar* 1/37, *Luc* 2/45, 11/9 (15); *SiebRozmyśl* G; *SkarKaz* 315a.

W przeciwstawieniach: »stracić (a. utracić) (17), zginąć (6), skryć się (4), upuścić, zataić się ... należć« (29): Wefelcie fię łemną ijęmci náłázł owcę moię którą była zginęła. *OpecŻyw* [61], 60v, 184; *MurzNT Luc* 15/9; Myncarz do miáltá vciekł chciał fię zátáić/ ale i náležiono *BielKron* 202v, 64; *RejAp* 151v; *GórnDworz* C3, R3; *HistRzym* 26, 88, 104v; *RejPos* 40; kthoby chciał záchowác dułżę łwoię łtráći iá/ á kthoby łtráćił dułżę łwoię dla mnie/ naydzie iá. *GrzegŚm* 46, 26 [3 r.]; *BudBib Deut* 22/3; A iefli kto rzecz ták wielką vpuścił/ mógł iá náleść wroćiwłzy fię. *SkarŻyw* 57, 125, 391; *GórnTroas* 36; *GrabowSet* K4v; *WujNT Matth* 10/39 [2 r.], 16/25, *Luc* 15/4, 6, 9.

Zwrot: »[co] straconego, [kogo] zgubionego należć« (1:1): [*Herkules*] gdy był łtrácone Woły náłázł/ zbudował ná tym mieyfcu gđyze Rzym/ ołtarz *BielKron* 99; Wefel fię iż zgubionego Náłázłás kochánká twego *LatHar* 494.

Szereg: »nie należć ani się dopytać« (1): pewnie w głuchych łefiech łwiátá tego nigdziey go nie naydą/ áni fię go dopytáią. *RejPos* 261.

W przen [kogo] (3) : Smutek y vcisk náłázł mie [*Tribulatio et angustia invenerunt me*] *WróbŻółt* 118/143; Gdy kłopot (przydzie) ná cię/ náydą cię włzytkie te rzeczy/ wpołednie dni/ żefię wroćiłz do Iehowy Bogá twego *BudBib Deut* 4/30; A oto ia dam náleść cžłowieká káždego wręce blizniego iego/ y wręce krolá iego/ y porážę ziemię/ á nie wyrwę z ręki iych. *BudBib Zach* 11/6.

a. O odnajdywaniu rzeczy skradzionych lub podejrzanych [co] (12) :

należć u kogo (9): *LibLeg* 10/60; *LibMal* 1549/149v; Nie każdy złodziey v kogo rzecz kráđżoną naydą. *GroicPorz* nn4, m4 [2 r.]; Liłzek młodych áby nie zbierano/ á v kogo iá naydą áby dzyefięć grzywien przepadł á liłzki rołpuścić. *UstPraw* K3, E3 [3 r.].

naleźć przy kim (3): Nalyezyono przyny dwye grzywnye y dwa grofcha *LibMal* 1552/169v, 1552/167v, 171v.

b. *O losowaniu* (4) : Wftawlfy tedy Iozue ráno/ przyzywał kłobie lud Ifráelfki po pokoleniu: I náleżieno [!] [*et inventa est*] w tym pokolenie Iudá. Kthore gdy ftawało po fámiliách fwych/ náleżiono w thym fámilią Zare. *Leop Ios* 7/16, *Ios* 7/17 [2 r.]; Stoycie przed Pánem/ będzyem pufzcząc lofy ná wřzytki narody náfze/ tákież domy ich. Y nálażł los narod Beniáminow [*et cecidit sors tribus Benjamin. Vulg Leop* 10/20] á fzedł aż do Saulá fyná Cys. *BielKron* 64.

c. *Wybrać* (o osobach) (9) : Inueni Daud feruun. meum! oleo fancto meo vnxi eum. Nalażłem Dawida flugę mego oleiem fwiętym pomazałem iego. *WróbŻołt* 88/21; *RejPs* 132; *LubPs* T5; *KrowObr* 156v; A ták teraz niechay Krol naydzye mężá iákiego/ ktoryby piątą część do ftodoł woził zboża przez ty fiedm lat żyznych *BielKron* 17, 74; Oto nálażfzy cie á powoławfzy cie zá łobą/ otho cye iefzcze ktemu obiecuie wczynić Apoštołem fwoim *RejPos* 327v; *BudNT Act* 13/22; *WujNT Act* 13/22.

3. *Zastać; w kontekstach określających zewnętrzną sytuację lub stan fizyczny obiektu (często w nawiązaniu do czasowników oznaczających wchodzenie do jakiegoś pomieszczenia, przekraczanie granic terytorialnych, otwieranie); invenire, reperire Vulg [kogo, co] (299)* : *BierEz* I3; *BielKron* 28; wiedli go do Stárofty mowiąc: Panny niemálfz/ álefmy tego famego náleżli *SkarŻyw* 444; *WujNT przedm* 24 [2 r.].

naleźć kogo, co jakiego, jakie (157): *BierEz* Qv, Q4v; Iezus [...] s ftąpł w on dom/ ij nálażł tam płacząc oné dziewczki matkę ij oytta *OpecŻyw* 45, 7, 33, 72v, 99v, 100 (10); *FalZioł* IV 12c; To Alexander fłyżąc z małym pocżtem drabow tam fzedł y nálażł ie nago chodzące, á trawę zieloną iedzące *BielŻyw* 160, 10, 147, 162; *MiechGlab* 8, 9, 43; á pomáley chwili nálażłem miefće ono prozne/ áni żadnego znáku nániem niebyło. *RejPs* 56; *HistAl* B2, B4v, B8v, Dv, F (10); *MurzNT Mar* 11/2, *Luc* 19/30, 24/33; *GroicPorz* 11; *Leop Ios* 7/22, 1.Reg 5/4, 3.Reg 3/21, 13/28, *Dan* 14/11; *BibRadz* 1.Reg 31/8, *Mar* 11/2, 4, 14/40, *Ioann* 14/2; wyfzli z okrętu ná zyemię w kroleřtwie Láomedontowym/ tám ná brzegu morłkim náleżli vrodziwą pánnę krolewfką corę związaną *BielKron* 54, 54v, [84²]v, 104 [2 r.], 109, 115v (25); *GórnDworz* T7; A názáiutrz ráno nálażł Cefarz fwoie Rycerze pobithe *HistRzym* 59v, 31, 36v, 66, 83, 116, 125; *RejPos* 1, 18, 38, 77, 98v (11); *GrzegŚm* 9; *RejZwierc* 48v, 107; *BudBib* 1.Reg 31/8, 4.Reg 19/8; *BudNT Matth* 20/6, 24/46, *Luc* 8/35, 19/30, *Act* 9/32; *SkarJedn* 294; *SkarŻyw* 29, 193, 212, 250, 252 (20); *MWilKHist* G3v; *StryjKron* 130, 315, 432 [3 r.]; *ArtKanc* C9; *LatHar* 469, 554, 692, 693, 707 [2 r.], 719; Idźcie do miáfteczká ktore iefť przeciwko wam/ á nátychmiałť naydziećie oślicę wwiązaną [*et statim invenietis asinam alligatam*] y oślę z nią *WujNT Matth* 21/2, *Matth* 20/6, 24/46, 26/40, 43, *Mar* 7/30 (23).

naleźć kogo jakim (1): Y náleżli go [*Marynusa*] vmárłym/ á pácholę ono nád nim płaczące. *SkarŻyw* 184.

naleźć co, kogo + wyrażenie przyimkowe określające stan [w tym: bez kogo, czego (3), kromia czego, w czym] (5): pořzli precż [*Tatarowie*] ku Wrocłławiu/ tám też bez ludzi miáłto náleżli y popalili ořtátek. *BielKron* 360v; A gdy do Kluniaku do Włoch iechali/ náleżli go w kápicy *BielKron* 346v, 308v, 360v; Pothym dniá trzećiego gdyż ie wzięto/ náleżiono ie kromia wfzelkiego obráżenia ognia *HistRzym* 132v.

jak naleźć (4): Rozgłosi się rzecz oná dziwna po mieście, y posłał vrząd y tak nálaśł. *SkarŻyw* 342, 527; *StryjKron* 597; A iefliby przyśedł o wtorey ftraży/ y potym o trzeciey ftraży/ á takżeby nálaźł: fzczeńliwi fą oni fłudzy. *WujNT Luc* 12/38.

naleźć gdzie (63): *BierEz* R2v; *OpecŻyw* 45, 72v, 74, 104v; *BielŻyw* 36; *MiechGlab* 8, 33, 57; *RejKup* m4v; *HistAl* B4v, Dv, Fv, F3; *KromRozm I* M4; *Leop* 4.Reg 7/5, 10; *BibRadz Act* 5/22, 23; *BielKron* 54, 54v, 111, 319, 324 (9); *KochZg* A3v; *GórnDworz* P6v; *HistRzym* 8; *RejPos* 1, 75v; *BiałKat* 263v; *RejZwierc* 126, 201v; *KochMon* 23; *BudNT Act* 9/32; *PaprPan* E4; *KochPs* 202; á on go goniąc/ światłość iákąś wkomorze fwey/ gdy się wrocił nálaźł. *SkarŻyw* 544, 62, [236], 252, 285, 413 (9); *StryjKron* 335, 432; *KochFr* 33, 49; W piekle podobno lepszą zgodę naydzie/ niż między tymi odłzczepieńcy *ReszPrz* 67; *KochSob* 63; *ArtKanc* B3, B11v, C9v; Więc iutro niechay cię naydę ná tym mieyscu/ á prośzę cię nie czyni inaczey. *GórnRozm* H3; *WujNT Act* 5/22, 23, 9/33; Stoi miásto nád rzeką Indą bárzo wielkie/ W ktorym naydzie dośtátki / y potrzeby wfzelkie. *KmitaSpit* C3v.

cum A cum inf (1): Gdy Kolumbus przypłynął do wyśpu Hiszpany z dálekiego żeglowaniá/ nálaźł ná wyśpie wfzytki rzeczy w zámieszaniu być *BielKron* 443.

Ze zdaniem typu: tak (a. to) naleźć jako kto powiadał, jako się słyszało (15:3): *OpecŻyw* 87, 168; *MurzNT Luc* 19/32, 24/24; Y odeśfli zwolennicy iego/ á przyśfli do miáftá/ y náleźli tak iáko im był powiedział [*Et abierunt discipuli eius et venerunt in civitatem et invenerunt sicut dixerat illis*]. *Leop Mar* 14/16; *BibRadz Luc* 22/13; A wyśzedfzy vcźniowie iego przyśfli do miáftá/ y náleźli iáko im mowił *BudNT Mar* 14/16, *Luc* 19/32, 22/13; *CzechRozm* 161; *SkarŻyw* 572; Iák to fskoro wflyźzeli Zá raz do grobu bieźeli. Y tak wćiornaftko náleźli iáko od niewiaft ftyźzeli. *MWilKHist* K, I4v; *LatHar* 705, 716; *WujNT Mar* 14/16, *Luc* 22/13, 24/24.

Ze zdaniem zbliżonym do zdania dopełnieniowego lub przydawkowego [naleźć ([kogo]), a on (22); naleźć ([co]), ano (2)] (24): Błogosławieni fłudzy oni/ ktore przyśzedwfzy pán/ náidzie a oni czuią *MurzNT Luc* 12/37; gdyfmy przyśfli do kráiny Żydowfkiey/ á weślichmy do Ieruzálem/ náleźliśmy áno buduią dom boży wielki [*invenimus aedificantes Domum Dei magnam*] *Leop* 3.*Esdr* 6/8; Thedy oni mężowie thym pilniey á dworniey się dowiáduiąc/ náleźli Dánielá á on się modli *Leop Dan* 6/11, 1.Reg 31/8, 3.Reg 13/28, *Matth* 26/40, 43, *Mar* 14/37, 40; *BielKron* 14, 63, 68, 94v, 111 (7); *GórnDworz* P6v; *HistRzym* 12v; Kto czytał fprawę oney fwiętey pániey Zuzánny/ gdy iá dwa ftarcy nálaźfzy w ogrodzie á oná się kąpie chcieli mieć po fwey woli. *RejZwierc* 126, 169 [2 r.]; *KochMon* 23; *SkarŻyw* 517; *KlonWor* **6.

W różnych połączeniach strukturalnych z czasownikami oznaczającymi wejście do pomieszczenia lub dojście do jakiegoś miejsca [w tym: *przyjść* [do a. gdzie] (72), *iść* (29), *wejść* (wnieść) (25), *wrócić* (wracać) się (14), (przy-, po)biec (9), *pojść* (8), *otworzyć* (7), *chodzić* (2), *odejść* (2), *przyciągnąć* (2), (przy)jechać (2), *przyplynąć* (2), *zstąpić* (2), *obrócić się*, *posłać* być, *prowadzić się*, *przekopać się*, *przypaść*, *puścić się*, *udać się*, *wciągnąć*, *wstąpić*, *wtargnąć*; *przeważnie w konstrukcjach typu: (gdy) przyszedł ... nálaźł, przyszedłszy ... nálaźł*] (204): *MetrKor* 34/135; *BierEz* H3, Qv, R2v; *OpecŻyw* 45, 71, 72v, 74, 87 (11); [*Hanna przyszła do domu*] nyenálaźła pana fwego y oczekauała go długi czałz *PatKaz II* 63; Siomonides poeta, [...] gdy ku brzegu przypłynął, tam ciało vmarłe nálaźł *BielŻyw* 36, 10, 37, 147, 160, 162; *MiechGlab* 8 [2 r.], 43, 71; Przydało się iż Alexander zwyciężywfzy Armeny wracał się z

zwyćięstwem do Macedoniei/ y nalazł w krolestwie wielkie zamieszanie *HistAl* B4v, B2, B8v, Dv, F (8); *KromRozm I* M4; niewiały niektoré [...] chodżyły do grobu i nienaláwfy ciała iego/ przyżły *MurzNT Luc* 24/23, *Mar* 11/2, *Luc* 12/37, 19/30, 32, 24/24, 33; *Leop Ios* 7/22, 1.*Reg* 31/8, 3.*Reg* 13/28, 4.*Reg* 7/5, 10 (12); *BibRadz* 1.*Reg* 31/8, 4.*Reg* 7/10, *Mar* 11/2, 4, 12 (11); Dárius krol Perłki [...] kazał grob otworzyć y nalazł liły nápiáne *BielKron* 10v, 14, 54, 54v, 63v, 68 (33); *OrzQuin* P4v; *GórnDworz* R7, T7; *HistRzym* 8, 31, 36, 41v, 81 [2 r.], 115v, 125; *RejPos* 1, 35v, 77, 98v, 111v (9); *BiałKat* 263v; *RejZwierc* 169; *BudBib* 1.*Reg* 31/8, 4.*Reg* 19/8; *BudNT Matth* 20/6, 24/46, *Mar* 14/16, *Luc* 2/16, 8/35 (9); *SkarJedn* 294; Gdzie fye fłkryć przed obliczem twoim ftráfzliwym? Iefli do niebá wftąpię/ naydę cię w niebie *KochPs* 202; Y tám wśzedwfy/ nalezli dzieciátko powite z Mátką przenaświétfzą. *SkarŻyw* 27, 29, 52, 62, 193, 212 (22); *MWilkHist* G4v, I4v, K; znowu ná drugi rok do Mazowfza oplákánego wtárgnęli/ w którym gdy nie dla pierwszego zburzenia nie náleżli/ dáley w ziemię ciągnęli *StryjKron* 335, 315, 432; *ArtKanc* B3, B11v, C9v, C13v; *LatHar* 529, 530, 692, 693, 705, 707 [2 r.], 716, 719; *WujNT Matth* 2/11, 20/6, 21/2, 24/46, 26/40 (28); *SiebRozmyśl* K4.

W przen [kogo, co gdzie] (3) : Obacz tu iaka fłomota iefł iefłli promień floneczny ciebie na łózu naydzie, mowi fwiéty Auguřtin. *WróbŻółt* pp5; byś ferce moje rofkroił/ nie nálazłbyś w nim nie inégo/ iedno to fłowo/ Zginiemy. *OrzQuin* Y3v; Wfchodzące słońce niechay naydzie kśięgi wręku twoich. *SkarŻyw* 393.

4. *Uzyskać, dobyć, osiągnąć, otrzymać, mieć; invenire Mącz, PolAnt (408)* : *Invenire* item, *Naleść*/ to yełł doftać/ ośięgnąć. *Mącz*, 482c; Zápuście śieć po práwey ftronie łodzi; á naydziecie (*marg*) doftaniecie. (–). *WujNT Ioann* 21/6.

należć co (341): *MetrKor* 37/2v; *BierEz* L4v; *OpecŻyw* 15, 151, 160v; *PatKaz III* 144; *Murm* 29; Kukołka [...] Nalazłfzy łobie iamę w ziemi albo dup w drzewie/ tam łobie nanofi czymby fie czałą zimę przeżywiła. *FalZioł IV* 23c; *RejPs* 42v, 215; *LibMal* 1543/67; *RejRozpr* Fv; *KromRozm III* Pv; *RejKup* x4v, ee3; Pokwapmy fie tedi do takih [!] mieyfć gdzie nam y náłzym koniom żywnoćci obfitoć naydziemy. *HistAl* D2v, L3v; *MurzHist* 48v; *BielKom* B8v, F7v; *LubPs* S6v; Bo tam nie naydziefz nic dármo bes pieniędzy. *KrowObr* B, 17v, 138; Wfzedy dofyć złey myfli s fráfunkiem naydziemy. *RejWiz* 92; Człowiek mądry będzieli fie z głupim fłpierał/ chodzby fie gniewał/ chodź że fie fmiał/ nie naydzie odpoczynienia. *Leop Prov* 29/9, 1.*Par* 17/25, *Eccli* 6/14, 27/9, *Is* 34/14, *Act* 7/46, *Rom* 4/1; *RejFig* Aa6; *BibRadz* 1.*Par* 4/40, I 346; *BielKron* 56, 84v, 89, 260; *KochSat* C; *Mącz* 62a, 342a, 356c; *OrzQuin* G2; *ProtStoj* E2; *SienLek* 163v; *HistRzym* 68, 88v [2 r.], 90, 91v, 122; *RejPos* 42v, 98v, 105v, 130v, 164v (14); *BiałKat* 26; *GrzegŚm* 46; *KuczbKat* 275; Lekko idąc támże zaydę/ Y tak prętko wfzytko naydę/ Iáko thy fłkacząc by Záiąc *RejZwierc* [233], 85v; Wefełę fię ia z wyroku twego/ iáko kto nálazł korzyść wielką. *BudBib Ps* 118/162; Cudzołóznik [...] Ránę y fłomotę naydzie á háńbá iego nie będzie zgłádzoná. *BudBib Prov* 6/33; Nie słufzać mówić. To iefł gorfze niź drugie/ Bo wfzytko czáfu fwego naydzie chwałę [omnia enim in tempore comprobabuntur]. *BudBib Eceli* 39/38[40], 3.*Reg* 18/5, 1.*Par* 4/40, *Ps* 114/3, *Is* 34/14, *Ier* 6/16, 45/3, *HistHel* B3; *CzechRozm* 211v, 251v; *PapRPan* TV, T3; *ModrzBaz* 23, 114, 124v; *SkarJedn* 294, 303; *KochPs* 5, 48; Iáko y Iozeph fwiéty chocia krolewfkiego rodu był/ w Bethleem gofpody nie nálał. *SkarŻyw* 241, A4, 125, 140 [2 r.], 243, 354 [2 r.] (13); *NiemObr* 81; *ArtKanc* K7v; *GórnRozm* D2v [2 r.]; *PapRUp* L2;

ZapKościer 1589/86; *GrabowSet* V3; Przed ładem/ łpytay łamego łiebie/ á przed oblicznością BOżą naydziełz odpufzczenie. *LatHar* 647, 392; *WujNT Matth* 11/29, s. 256, 470, *Rom* 4/1, *Hebr* 9/12; *WysKaz* 40; *PowodPr* 10; *SkarKaz* 4b, 275b; *CzahTr* C4; *SkarKazSej* 672a; *KlonWor* 34. Cf *Zwroty*.

naleźć czego [w tym: po „trudno” pełniącym funkcję przeczenia (2)] (5): Bowiem kto łie odbije ná głębią od brzegu/ łuż więc tám trudno náleść po myłli noclegu. *RejZwierc* 120v, 133; Był chleb/ były konie/ woły/ łrebrne rudy/ Poki tu nie bywały Tureckie obludy. Był lud/ nálażł włyżyłtkiego co było potrzebá *BielSen* 13.

naleźć komu (33): *OpecŻyw* 8v; *HistAl* D2v; *MurzNT Matth* 11/29; *Leop Act* 7/46; Rzekł Acháb do Abdyałzá/ idż kędy w dolne kráiny/ áza dobytku Ołłom á Mulicom trawę naydzyełz *BielKron* 84v; In miseriis requiescere, Odelgę nędzóm łwym náleść. *Mącz* 342a; *Górndworz* Mm6; *RejPos* 164v, 287; *BudBib* B2, *Ier* 6/16; *KochPs* 195; O iáko łię fráłował gdy gołpody oblubieńcy łwey brzemiennej/ w Bethleem nie nálażł *SkarŻyw* 243, 168, 428; *NiemObr* 81; *WujNT Matth* 11/29. Cf »naleźć sobie«.

naleźć od kogo (4): niłkąd nikt nienaydzie w łpomożenia iedno od bogá łamego. *RejPs* 190; TEN który łie chce mścić/ od Pána Boga náydzie pomłthę *Leop Eccli* 28/1; *RejPos* 85v; *SkarŻyw* 185.

naleźć u kogo (39): *PatKaz III* 97; *RejPs* 163; *BielKom* E6v; prołłę cie vmorz mię rádniej/ á niechay tę łáłkę v ciebie nayde [inveniam gratiam in oculis tuis]/ ábym nie ćierpiał tak wiele złego. *Leop Num* 11/15, *Iudith* 12/17; *BibRadz Num* 11/11, 15, *Prov* 3/4, *2.Tim* 1/18; *BielKron* 96v, 114v, 137; *SienLek* 163v; łużći tám czáfu nie pomkną/ łuż thám nie naydziełz áni v kupuiących/ áni v przedájących *RejPos* 147, 100v, 130v, 162, 164v, 198 (9); *BudBib* 3.Reg 11/19, *Eccli* 45/1; *CzechRozm* 157; Kiedym cie kolwiek wzywał w łwoiéy potrzebie/ Závždym vcho łáłkávę nálażł v ciebie. *KochPs* 5; *SkarŻyw* 98, 112, 487, 560, 598; *CzechEp* 192; *LatHar* 484; *WujNT Luc* 1/30, s. 242, *Act* 7/46, *2.Tim* 1/18; *SiebRozmyśl* G3v, M.

naleźć z czego (1): Pánie Boże moy/ odkryłeś á obnáżył vcho łlugi twe⁸⁰/ żebyś mu miał zbudować dom: łthegołz nálał łlugá twoy duffánie [et idcirco invenit servus tuus fiduciam]/ áby łie modlił przed tobą. *Leop 1.Par* 17/25.

naleźć przez co (1): Iáko niemáłż żadnego imieniá pod niebem/ przes ktoreby miał kto náleść zbáwienie/ iedno to imię łezus. *KrowObr* 138.

naleźć w kim, w czym (5): zá by twá milá duffá pokoy w milym bodze nalazla *OpecŻyw* 160v; *KromRozm III* Pv; *BibRadz I* 346; *RejPos* 174v; *ArtKanc* K7v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [zawsze z zaimkiem względnym] (9): *BierEz* Iv, S2; Co iedno chcełz á gđzye zaydzyełz/ Co zámyłłiłz v mnie naydziełz *BielKom* E6v; *Leop Gen* 8/9; *BibRadz Gen* 8/9, *Luc* 5/18; *Paprpán* S2v; *SkarŻyw* 98; A nie nálażłzy którędy by go wnieśli prze rzełzą/ włtápiwłzy ná dách/ przez dáchowki łpułłcił go z łóżykiem w połrżodek przed łełufá. *WujNT Luc* 5/19.

W przeciwstawieniach: »stracić (2), zgubić, žádać ... naleźć« (4): *PatKaz III* 90; ktokołwiek [!] w kołściele łwiętyym krzełłcijáńłkim žáda przełóżeńłtwá ná ziemi/ naydzie połromocenie w niebie *KrowObr* 17v; łudzie/ vmieią wıęcz łobie tákie rzełczy w głowie/ á ná vmyle łwym zbudováć/ że onemu mniłmániu ich/ nie łełth rzełcz można včzynić dołyć: á ták wıęcey w tym człowiek zgubi/

niżli naydzie. *Górndworz* N2v; Trzynaftego látá wieku fwego/ śmierć ítráciłá/ á żywot náłázlá/ bo łamego dawcę żywotá miłowálá. *SkarŻyw* 67.

W różnych połączeniach strukturalnych z czasownikiem „szukać” (15): *BierEz* Iv; *LibMal* 1543/67; *BibRadz Luc* 5/18, *Apoc* 9/6; *BielKron* 174v; Prágnielz Królu/ y ízukałz Koronie fwéy pokoiá/ nie naydziełz go nigdzie indzie/ iedno v káplaná. *OrzQuin* G2; *RejAp* 76; *RejPos* 77, 98v; *SkarJedn* 303; *ActReg* 119; Gdy duch nieczyłty wynidzie od człowieká/ chodzi po mieyfcách bezwodnych/ ízukaíac odpoczynku. A nie náłázlzy/ mowi: Wrocę fię do domu mego íkadem wyízedł. *WujNT Luc* 11/24, *Hebr* 12/17, *Apoc* 9/6; *SkarKazSej* 672a.

W charakterystycznych połączeniach: naleźć bogactwa, bolenie, chwałę (3), dobro (wszytko dobre) (3), dowcip, dziedzictwo, gospodę (5), grozę, jedziwo, koronę męczeńską, korzyść (2), mieszkanie (2), nieprzespieczność, ochłodzenie (2), odelgę, odkupienie wieczne (2), odpoczynienie (8), odpuszczenie (grzechow) (3), opiekę, paszq (2), pewność, pieniądze (2), podporę, pokoj (6), posromocenie, potrzeby, pożytek, przestrogę, przyjaźń, rozkosz, rozum, skarb (3), skutek, sprawiedliwość (2), sromotę, strach, towarzystwo, trawę (3), trwogę, ucho łaskawe, ucisk (2), umiejętność, umocnienie, uspokojenie, uznanie (2), wojnę [z kim], wolność, wstyd, wybawienie, zapłatę, zbawienie (2), złą myśl, wiele złego, zmartwychwstanie, zysk.

Zwroty: »koniec naleźć; nie moc końca naleźć« [szyk zmienny] (3;3): Acz ci fłyłzē/ ífz/ kiedi wy mowić pocźniecie/ Końcá wfwych oracyach naleć niemożećie. *KochSat* B3; *Mącz* 412d, 482d, 507a; A thu dopiero ofłhátłni/ y błogofławiony kres/ y koniec naidziem náłzym żádołciam *Górndworz* Mm6; *SkarŻyw* 441.

»nie naleźć lutości« [szyk zmienny] (2): *RejPs* 139; Niemałs czężkiey tey írogofczj By wniew nienalazł litołczj *RejKup* dd6.

»naleźć łaskę« = *invenire gratiam* *Mącz*, *Vulg*, *PolAnt* [szyk zmienny] (75): *OpecŻyw* 1v, 8v, 147; *PatKaz* II 69; *PatKaz* III 90 [2 r.], 97; *HistJóz* A3, E3; *TarDuch* D7; *RejKup* ee3; Bogofławiony będzie/ co mi [mądrości] vłługuie/ [...] Naydzye żywot y łáfkę/ Páná fwego táki *BielKom* B5v; *KrowObr* 44, 174v, 212, 217v; Tá Hełter ípodobálá fie Krolowi bárzo/ y náłázlá łáfkę przed oblicznością iego. *Leop Esth* 2/9, *Num* 11/15, 1.*Reg* 20/3, 29, 25/8, 2.*Reg* 15/25 (13); *BibRadz Num* 11/11, 15, *Prov* 3/4; Ociec bacząc przeciwność iego/ oblegl go [*Ludolfusa*] ná Rátyszbonie/ gdzye mułiał páść przed oycem ízukaíac łáłki/ ktorá náłazł *BielKron* 174v, 4v, 35 [2 r.], 49v, 53, 96v (12); *Mącz* 482d; *RejPos* 138, 162, 164v, 213v, 269v, 272 [2 r.]; Y Wywiodł mężá miłofierne⁸⁰/ ktory náłasł łáfkę v wfzytkich ludzi/ vmiłowánego od Bogá y od ludzi Moíżełzá *BudBib Eccli* 45/1, *Ruth* 2/10, 13, 3.*Reg* 11/19; *SkarŻyw* 112, 185, 262, 285, 341, 598; Pánná Márya/ náłázlzy łáfkę v Bogá/ y oney pełną będąc/ grzełzyć nie mogłá *CzechEp* 192; *ArtKanc* A5, A8v; *ActReg* 119; *LatHar* 484, 485 [2 r.]; *WujNT Luc* 1/30, s. 242, *Act* 7/46, *Hebr* 4/16; *SiebRozmyśl* G3v, M.

»naleźć mądrość« = *invenire sapientiam* *Vulg*, *PolAnt* [szyk 6:2] (8): *BielŻyw* 171; Synu od młodości twey bierz náukę/ á aż do íłedziwości najdziełz mądrość. *Leop Eccli* 6/18; *BibRadz Eccli* 7/26, *Prov* 3/13; *BielKron* 81; *WisznTr* 23; *WysKaz* 4; *SkarKazSej* 664a.

»miarę naleźć« (1): Bolełław [...] królestwo drzewiéy vtrácił/ niżeli fwéy zbytniéy chćiwości mógl miarę náleść. *OrzJan* 93.

»naleźć miejsce, plac« = *invenire locum Vulg; invenire civitatem PolAnt* [szyk zmienny] (16:1): Abowiem y máły wroblik ráduie fie themu gdy naydzie łobie przyiemné miejsce pokoiowi fwemu *RejPs* 125; *BibRadz Ps* 107/4; *BielKron* 24; *BudBib* b2; *CzechRozm* 157; *ModrzBaz* 123; Aż plác naydę/ boże mój/ twemu kościołowi/ Y wymierzę świętemu mieýłce ołtarzowi. *KochPs* 195; *SkarŻyw* 168, 574; *WisznTr* 33; *GórnRozm* K4; *ActReg* 98; *LatHar* 664; Bo nie náłazł mieścá pokuty/ choć iey ze łzami łzukał. *WujNT Hebr* 12/17, s. 780; *CiekPotr* A2v; *SkarKazSej* 672a.

»naleźć miłosierdzie, zmiłowanie« = *invenire misericordiam Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (21:1): *RejPs* 163; A vczyiny pokaianie Naidzie prętko zmiłowanie. *RejKup* k3v, o2; *MurzHist* G4; A będzie moiá wola na tym mieýłcu ząwždy/ Pewnie tu miłofierdzye naydzye łobie káždy. *RejWiz* 184; *Leop Tob* 12/9; *BibRadz 2.Tim* 1/18; *RejAp* 80 [2 r.]; *RejPos* 82v, 100v, 164v [2 r.], 258; *KuczbKat* 420; *RejZwierc* 36; *SkarJedn* 330; *SkarŻyw* 98, 185, 560; *LatHar* 143; *WujNT 2.Tim* 1/18.

»naleźć obronę« [szyk zmienny] (5): *OrzRozm* V v; Święte mieýłce ielt/ gdzie twój oyćiec położony: Tám wnidź/ inłzýy żywot twój nie naydzie obrony. *GórnTroas* 38, 30; day mi náleść pod ćieniem łkrzydeł twoich/ obronę zbáwienia wiecznego. *LatHar* 291; *WujNT* 555.

»naleźć odpowiedź« (3): Rułzże iedno czym raczył/ Woiewody tego. Naydzyełz świeżą odpowiedź/ co ielt przyłtoynego *RejZwierc* 53, 76v, 84.

»naleźć pociechę, pocieszenie« [szyk zmienny] (17:5): *OpecŻyw* 32v; *RejAp* 3v; áby káždy w imię twoie/ náłazł káзде pociefzenie łwoie. *RejPos* 76v, 117, 164, 167v, 169v, 175 [2 r.] (11); A inłzey żadney pociechy nád tę áni naydziełz/ áni wymyłłiłz *RejZwierc* 114v, 172v; Ná pułzczy poćiechy nie naydzie/ kto fie domá nie záprzy łamego łiebie. *CzechRozm* **2v, 230v [2 r.], **v; biełz do Kościołá/ naydziełz oczekiwáną poćiechę/ ná ręku bialey głowy *SkarŻyw* 113, 384; *SkarKazSej* 661a.

»naleźć pomstę« = *invenire vindictam Vulg* (4): *Leop Eccli* 28/1; *RejPos* 85v, 174v; SŁułzną záplátę Twoiýy niecnoty/ Naydziełz tufz pomłtę Przed łwémi wroty. *GosłCast* 75.

»naleźć (po)radę« [szyk zmienny] (7): *ForCnR* E2v; *OrzRozm* V v; rozumu y rády v Káplaná/ iáko v głowy łwéy łzukay/ á thám łye o niýy pytay: indzie iey wierz temu/ nigdzie nie naydziełz *OrzQuin* F2; *SienLek* 10; ále łłuchay pilnie/ Ze pewną rádę naydzyełz we włzem nie omyłnie. *PaprpPan* V4, G2, X2.

»naleźć przystęp, weszcie« = *aditum invenire Mącz* [szyk zmienny] (3:1): *Mącz* 482d; *RejPos* 9v; A iákoż ćię krewkość ludzka wyłławi/ ktorás łámym twym z Bogiem ziednoczeniem/ náłázłá przyłtęp do pozyłkánia żywota? *LatHar* 486; *SkarKaz* 204a.

»naleźć ratunk; nie naleźć żadnego ratunku« [szyk zmienny] (1;3): Boże moy/ gdyż to pewnie wiem iż iuż w piekle żadnego odkupienia áni żadnego ráthunku nie naydzye. *RejPos* 248, 169, 176; *RejZwierc* 206v.

»naleźć sobie [co]« [szyk zmienny] (16): nebo nalezem szoby napomocz *MetrKor* 37/2v; *OpecŻyw* 15; *FalZioł* IV 23c; Ale kto ielt práwie vbłogofłławiony łłczefliwie/ ktory łobie naydzie opiekę od bogá łtworzyłciela łwego *RejPs* 215, 125; *Leop Is* 34/14; *SienLek* 10; *RejPos* 164v, 171v, 197; *BudBib Is* 34/14; *CzechRozm* 251v; *PaprpUp* H3v; *LatHar* 292, 664; *CiekPotr* A2v.

»śmierć naleźć« = *mortem invenire Vulg* [szyk zmienny] (7): *PatKaz III* 90; *Leop Sap* 19/5; A thak onyxcb dni ludzie śmierci łzukać będą/ ale nie naydą iey/ y będą żądać vmrzeć/ ále vćiecie śmierć od nich. *BibRadz Apoc* 9/6; *RejAp* 76; *SkarŻyw* A3v, 208; *WujNT Apoc* 9/6.

»naleźć uczynki zapłatne« = *otrzymać zapłatę za uczynki* (1): ábyłmy po tym żywocie przyłzli do ráiu/ gdzie naydziemy vczynki náłz zapłatne ktorełmy czynili ná thym świecie *HistRzym* 91v.

»naleźć wspomozienie, pomoc, podpomozienie« = *invenire firmamentem PolAnt* [szyk zmienny] (10:4:1): Kto łie w łzczęściu pyłźnie miewa/ [...] Taki w łwey ciężkiej przygodzie/ Zadney pomocy nie naydzie. *BierEz* K3v; *TarDuch* D7; Abowiem ile łie kroć kto do łiebie vćiecie káždy naydzie prętkie wlpomozienie *RejPs* 205, 190, Ff6v; *SienLek* 45; łłyłzylł o tym nędznym bogaczu/ iż iuż nigdzyey nie mogł náleść [!]. wlpomozienia łwego. *RejPos* 165, 6v, 75, 169, 171v, 176, 257; *BudBib Eccli* 3/32; nie boy łię łerce męzne/ vkrzep łię w Bogu twoim/ naydziełz prędką pomoc. *SkarKaz* 519b.

»zgodę naleźć« = *zgodzić się, wystąpić razem (o przeciwnościach)* (3): DWie rzeczy łobie przeciwnę/ á łtać połpołu nie mogące/ w mądrości Bożej porównanie y zgodę náłázły. *SkarJedn* 43; Máćierzintwo z dziewictwem w Pánnie zgodę náłázło. *SkarŻyw* 112 marg, 112.

»naleźć żywot« = *invenire vitam Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (11): *PatKaz III* 90; *BielKom* B5v; *KrowObr* 163v; Ktory idzie zá łpráwiedliwością/ y miłofierdziem/ naydzie żywot/ łpráwiedliwość y łławę [!]. *Leop Prov* 21/21, *Tob* 12/9, *Is* 57/10, AAA2, AAA4v; *BibRadz Prov* 21/21; *KuczbKat* 420; *SkarŻyw* 67.

Szeregi: »naleźć, (i) mieć (i otrzymać)« [szyk 1 : 1] (2): *PatKaz III* 144; áby wízelki tłówiek/ kthory wierzy w Pána Ieżu Kryłtá tę łáłkę náłáł/ miał/ y otrzymał. *KrowObr* 44.

»nabyć i naleźć« (1): A pewnieby iey [mocy a zwirzchności] więcej nábyli y náleźli/ by rádłzey iáko Piotr s. łtali przy łzczyrey prawdzye Páńłkiey. *RejPos* 303.

W przen [co] (10) : oczy káżdego łtworzenia/ gdy wezrzá do łiebie naydą łłuffne pożywienie káżdego czáfu łwego. *RejPs* 214; *BudBib Sap* 14/6; *SkarŻyw* 71.

Zwrot: »naleźć skarb« [styl zmienny] (7): Iż wnidz do kłáłłtorá á przyiáć tę Regułę/ iełt krolełtwá niebiełkiego łkarb niezłitzony náleść. *KrowObr* 145, C, 152v; *SkarŻyw* 16; tám łię vráduiełz/ Náłázłzy łkárby o ktorych twa praca/ Niech Bog/ dla łiebie/ łáłki nie odwraca. *GrabowSet* V3, V3; *RybGęłli* D4.

a. O ludziach: pozyskać (49) : *TarDuch* A7; Vrágánie łtárło łerce moie/ y záłowałem/ czekałem też kto by (mię) záłował/ lecz niemáłz/ y poćiełzycielow á(łe) nienáłázłem [non *inveni*]. *BudBib Ps* 68/20[21].

naleźć kogo (18): *OpecŻyw* 20; *GliczKsiąż* L8v; Tych złych ludzi náuká y kácerłstwo głupie/ łzalone y zwádlıwe/ gdy do Polłki przyłzłó/ náłázło łobie godne żaki *OrzList* f; *OrzQuin* Z2v; Abowiem tho wielka pociechá v nich byłá/ iż vyrzeli onę gwiazdę/ á náleźli przewodniká do mieylcá łobie pożądlıwego *RejPos* 36v, 248; *RejZwierc* 65v; *PaprPan* Gg3, Q3v; *SkarŻyw* 298, 299, 589. Cf *Zwrot*.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): Vłam łwym Bogom/ że y krom twey łáłki Naydę/ kto rzeczų mych podpieráć będzie. *KochOdpr* A4v.

W charakterystycznych połączeniach: naleźć nauczyciela, oblubieńca, pocieszyciela, przewodnika, przyczyńcę (2), służę (wiernego) (2), świadka.

Zwrot: »naleźć przyjaciela« = invenire amicum Vulg [szyk zmienny] (6): BierEz K3v; BielŻyw 39; Kto obiawia táiemnice przyaciółskie/ wiarę tráci/ á nienaydzie przyaciółá ku fwey myfli. Leop Eccli 27/17, Eccli 6/14, 16; trudna to rzecz, náleść przyjaciółá CiekPotr 46.

W przen (1) : Táak wyfoki/ poważny/ y wielki vrząd kápłáńlki dány Aaronowi/ nálazł niektóre zazdrościwe/ pyłzne/ y niełpokoyne ludzie/ ktorzy się wzburzyli y ine pobudzili SkarŻyw 492.

b. *O Bogu [to tym: kogo (25)] (27) : OpecŻywPrzedm C4v; RejPs 189 [2 r.], 219; KrowObr 163v [3 r.]; A thák potym naydziełz ná łóžu fercá twego Bogá/ z ktorym przydziełz do chwały wieczney. HistRzym 117v; Nawiełtłza chłubá náleść á poznać páná fwoiego RejPos 273v marg, 40v, 113v, 273v, 275v [3 r.]; Aby káždy wiedział/ iż łłowá Bożego práwego mieć y wzyć y prawdziwego Chriřtułá náleść nikt nie może/ kto się pierwey/ o kořciele Bożym nie dopyta. SkarJedn 8, 152; SkarŻyw 27, 324; WysKaz 7; ktoby w cię wierzył, Koždy cię naydzie z vchem miłóřiernym CzahTr B2, G3v; SkarKaz 45b, 520b.*

W różnych połączeniach strukturalnych z czasownikiem „szukać” (3): RejPos 352; Ciebie łzukam/ moy Pánie/ Chcácci zlećić fwą trwoęę/ Lecź cię náleść nie mogę/ Bo zázwdy obłok wřtánie/ Z mych grzechow GrabowSet D3; LatHar 348.

5. *Stwierdzić, jaki lub jakie jest, ocenić; w kontekstach określających jakość, cechy wewnętrzne lub stan moralny czy duchowy obiektu (często w nawiązaniu do czasowników oznaczających obserwowanie lub badanie); reperire Mącz, Vulg; invenire Vulg, PolAnt [kogo, co (389)] [w tym: bezpodmiotowo w znaczeniu ‘jest’ (z przeczeniem ‘nie ma’): najdziesz (47), najdzie (25), nalazłby (5), najdziecie (3), najdziemy] (469) : BierEz C4; HistJóz D3; GlabGad B7v; A iako cię tv pan bog naidzie/ tak cie na onym łwiece będzie łądził. SekłWyzn g2v; RejKup q3v; KromRozm I F2; KromRozm III C6; O łzalonałz to rotá kthora ná tho pátrzy/ Naydzyełz thám fáłz pod bláłkiem iedno oczy otrzy RejWiz 97, 139; Leop Gen 41/39, Eccli 13/32, Is 10/10; POłánówlki młody człęk/ lecz łie o to łtára/ Co łtáremu náleży/ tym łie zázwdy para. Naydzyełz łtátek y rozum/ naydzyełz obycźáie RejZwierz 68v, 72v, 88v; Abowiem zápláci człowiekowi wedle łpraw iego/ á naydzie káżdego według drogi iego. BibRadz Iob 34/11, Gen 18/29, 3.Esdr 9/21; OrzRozm E4; BielKron 12, 80, 81 [2 r.], 89v, 186, 440v; KochSat B3; y by Geometrowie/ [...] chćieli Křięřtwo z Kroleřtwem miárą fwoią pomierzyć/ nie naydą inák tego/ iedno że Křięřtwo Křóleřtwu wiárą poddánych przeciwo Pánu zwiěřchniemu/ równe być żadną miárą niemoże OrzQuin Q2, H3v; LeovPrzep C; RejAp C6v, 107 [4 r.]; á będziełz chciał białyehłów zacnych łprawy/ z męłkami łztychowác/ ináczey nie nydziełz/ iedno iż one w cnothách áni były nigdy/ áni łą męłczyzn podleřsze. GórńDworz Z6, C5, Z6v, L1v; RejPos 3v, 145v, 167v, 212v; RejZwierc 111v, 219v; W tym rzędzie łuccessey/ álbo náłtawánia iednego po drugim/ żadnego Biřkupá Donátiłty nienaydziećie. WujJud 136; RejPosRozpr cv; BudBib Deut 22/20, 1.Par 26/31, Eccle 7/24; Strum O2; Smietáńkowie. MOżełz ich ták názywác prze vcźćiwość wielką/ Bo táam naydzyełz y dobroć bá y cnotę wřzelką PaprPan I3v, C3v, Ev, Q2v, R4, Bbv; SkarJedn 337; troiákořci iřtnořci/ y troiákořci perłon náleść y vpátrzyć nie mogł CzechEp 70, 68, 131, 231; NiemObr ktv; KochEpit A4; A łáłkawy Czytelńnik gdy czás ten obaczy/ W ktorzyćie połzły/ wáde*

nálażłzy przebaczy. *WisznTr* 5; *ReszPrz* 34; *KochPieś* 17; *ArtKanc* Lv, S7v; *GórnRozm* M4v; *WujNT* 560; *SkarKazSej* 660a, 691a; *KlonWor* **2 [2 r.].

naleźć kogo, co jako co (3): tedy najdziecie vczynki wálże iákoby kości łuchę/ ktore ninacz fie inego niegodzą iedno aby były łpalony. *HistRzym* 122v; *Leop Os* 9/35; Plato do Syciliey przyiechawłzy/ nálażł tego [*Dyjonizyjusza*]/ iáko fáłżywie piłaná kłięgę *GórnDworz* Kk6.

naleźć kogo kim (5): Zaześ mię kiedy nálażł [.] nieprzyiaćielem tobie? *Leop 3.Reg* 21/20; *OrzQuin* Y4; *RejAp* 17v; Ze nie káždy rozumie żártom lepiej prawdą/ Prętko wiárę vtráći gdy raz chytrkiem naydą *PaprPan* O3; *WujNT Apoc* 2/2.

naleźć kogo, co jakiego, jakie (35:15): *BierEz* F; *OpecŻyw* 120v; *ForCnR* A4v; y owłzem wiele łinow naydzie mędrłżych y łprawnieyłżich daleko w mnogich rzeczách, niż byli taci przodkowie ich. *BielŻywGlab nlb* 8, *nlb* 8; gdim mierził siedlisko pana Alexego Naliażłem ye więnthsze pana Ianowego. 13. pręnthow *ZapWar* 1553 nr 2685; *Leop Ios* 7/18; *RejZwierz* 53, 76v; *BibRadz Apoc* 3/2; *OrzRozm* T2v; należli ná ten czás Kurcyulá przechodząc męłtwem ine włzytki *BielKron* 120; [*posłowie Hunnów*] należli Węgierką ziemię nád inne obfitą *BielKron* 297v, 180v, 229v, 259v; Crimen vel nomina reorum abdere, Oskárżone przed rádą wolne uczinić/ niewinne nálieść *Mqcz* 261d, 77c, 400d, 482d; *RejAp* 79v, 129; Przeto ktoby chciał ludziom dáć tákiego páná/ iáki by był godzien łam ieden rołkázowác/ trzeba by go náleść dołkonálżey náтуры/ niz ielth człowiecza *GórnDworz* Gg2, V2v; *RejPos* 241; *BiałKat* 328v; *KuczbKat* 30; *Strum* A4v; *BudNT przedm* b; *CzechRozm* 40, 106v; *PaprPan* F2, V2, X, Z3v; *SkarŻyw* 333; *StryjKron* 61; *ReszPrz* 36; *ActReg* 108; *GostGosp* 20; *GórnTroas* 49; Bo cukruy ty łobie iáko chcełz pijańłtwo/ zówždy ie przedsię mierności naydziełz przeciwné. *KochPij* C4v; *LatHar* 722; *WujNT Luc* 23/2, *Act* 24/5, 18, 2.*Ioann* 4, *Apoc* 3/2; *KlonKr* Q4v; *PowodPr* 69.

naleźć kogo jakim (10): Abowiem ich Bog dołwiadczał/ y nálażł ie łobie godnemi [*et invenit illos dignos se*]. *BibRadz Sap* 3/5; *BielKron* 81; *BudBib Sap* 3/5; Y náłz iákub Woieńłki by mu tho zlecono/ We włzytkimby go zówłze łprawnym nálezyono *PaprPan* P2; *GórnRozm* Iv [2 r.]; Abowiem łię boię bych łnac przyłzedłzy/ nie nálażł was iákimibych niechćiał *WujNT 2.Cor* 12/20, s. 536 [2 r.]; *GosłCast* 44.

naleźć kogo jako jakiego (1): racz miłołciwie obiałnic łerca náłfe aby nas nie załtal iako błędnych gdy będziełz raczył brakowac to zebranie owczarniey łwoiey: aby nas tak nienalałł: iako niepotrzebnych *RejPs* 143v.

naleźć co jak (3): *Mqcz* 279b; Abowiem nie nálażłem łpraw tych łpełná przed Bogiem moim. *RejAp* 34; Bo tu męłtwo/ fortele/ k temu rozum tanie/ Naydzyełz włzytko porządnie iák w Weneckim kramie. *PaprPan* N4v.

naleźć kogo, co być jakiego, jakie (8:6): Náydziecie też ten żywot pana Iezufow bytz rozdzielony na troie kłięgi *OpecŻywSandP ktv*; *Leop Sap* 3/5; Otho przyiechał do Rzymá [...] Synod/ to ielł/ Syem ná duchowne vczyńił/ ná ktorym nálezyono Ianá Papieżá tego łtolcá niegodnego być *BielKron* 174, 208v, 356, 377, 383v, 392v (8); *Mqcz* 400d; *Oczko* 12; *SarnStat* 852; *KlonFlis* H3v.

naleźć kogo, co być jakim (4): abi ony nalawłłzi bicz wynnem Borzobathego panv Voyewodzye łżnym łprawyedlywołcz vczyńyły *LibLeg* 11/137v; Miedzy innymi przyczynámi dla ktorego

fałszywym go [zbór carogrodzki] być náleżli/ tak mówią. *SkarJedn* 211; *CzechEpPorz* *2v; *SarnStat* 1130.

naleźć kogo + wyrażenie przyimkowe (7): Owśsem łobie będę roskoślował doznawłły miłosierdzia twego/ gdy łie ty niezápřiżł dułłie moiey náłafłłły ią wrozmáitych przygodnych rofterkoch. *RejPs* 44; Tu yuż Połel ku Kupcowi yż nalaz go bez przipraw y mowikniemu *RejKup* v3; Vdałem łerce łwe ku niey/ y nálażłem ią [mądrość] w czyłtości. *BibRadz Eccli* 51/26; *PaprPan* R; *SkarJedn* 134; Com łam vczyłnił, czegom vczył/ w czymem wam ku przykłádu był/ w tymże łię náleść daycie *ArtKanc* O3v; *WujNT* 564.

naleźć kogo + zdanie zbliżone do zdania przydawkowego [że, aby, a on] (3): Nie nálałł tām żadnego áby był łercá śmiałego *LubPs* gg6v; *KrowObr* 144v; Tegołmy náleżli á on podwráca łud náłz/ y zákázuie tribut dáwác Celáarzowi *Leop Luc* 23/2.

naleźć co do kogo (1): Tuciem tráłił ná drużyńę/ Wnet náleżli do mnie winę *BielKom* F4.

naleźć co u kogo (22): *BierEz* C2v; y owłłsem wyłecy dzifia naydzye v młodego rozumu iż tak rzekę/ w pyłecy niż v drugyego łtárego w mozgu. *GliczKsiąż* P4v; *RejWiz* 66; *OrzList* e4v; *BielKron* 260, 334; *BiałKat* 91; *WujJud* 5v; *BudBib Deut* 22/17; *CzechRozm* 121; *PaprPan* S4v, Bb3; *KochPs* 200; *ReszPrz* 65; Iá tułżę/ nálażłby téż co gánić v łiebie *PudłFr* [2], 23, 29; *PowodPr* 70; By go [strachu] w portkách nie nálażł ná ten čás v niego. *CzahTr* I3v; Y Marćin ś. także przy śmierci mówi do łzátáná: Czego tu łtołłz krwáwa łełtya/ nic v mnie łzkodliwego nie naydziełz. *SkarKaz* 351a, 279b; Bo nie naydzie v łiebie prawdziwego łłowá/ Doznáłám iá iuż tego łmutna białągłowá. *PudłDydo* B3.

naleźć co przy kim (3): TEgo włáłnie Dębowłkim/ może tak zwác káždy. Bo Dębowá vprzeymość/ naydziełz przy nim záwżdi. *RejZwierz* 56v; *BielSjem* 4; *GosłCast* I8.

naleźć co w kim, w czym (90): *ZapWar* 1537 nr 2494; Mdłęciem vmyłłły śmiertelnych Y nie naydziełz nic łtátku w nich *BierEz* N4v, F2v; Iá niemogę ni iedné winy náýdz wty^m człowiecze/ o ktorą by miał vmrzétz *OpecŻyw* 120v, 119, 131; *PatKaz III* 150v; *KlerPow* [7]; *FalZioł III* 14c; wwárgach ich nic nienaydzie iedno fáłłz á zdráde. *RejPs* 87, 82; *RejRozpr* A4; *HistAl* I5; *KromRozm I* B4; *DiarDop* 101; Bo yełł łpráwyedliwy Pan Bog náłz włłey możności/ W ktorym nye nálezyono nigdy żadney złołci *LubPs* V2v; *SeklPieś* 31v; *Leop 2.Par* 36/27, *Ier* 23/11; *BielKron* 279v; *OrzQuin* V v; *LeovPrzep* H4; *RejAp* 79v; w káždy rzeczý tak trudno náleść prawdziwą dołkonálość/ że łie zda/ iákoby rzecz niepodobna/ áby ią kto vpátrzyć mógl *GórnDworz* C8v, Dd7, Ff7, Ff8v, Ii5v; *RejPos* 143v, 145v, 167v, 170v, 192, 225, 229; *BiałKat* 21, 91; IEłłzłe wieczłze łupiełtwá/ łą w Niemieckim Práwie. [...] Naydziełz w nim rozmáite łtuczki y fortele *BielSat* Ev; Bo pátrż naydziełzli thy co dobrego á poćłiwego w opiłym człowieku *RejZwierc* 62; Spráwiedliwołci w ktorym kolwiek łtanie Nie naydziełz *RejZwierc* 212, 50v, 56v, 77, 84v, 103 (14); *WujJud* 220v [2 r.]; *RejPosWstaw* [143⁴]v; Džiwnác to ielł Bełtya co ią Małpą zowá Leć naydzie w łudziech łpráwę máłło nie tákowá. *WierKróc* A4; ktołłz zwás táki będłie/ w ktorym by nienálałł/ ale? *BiałKaz* K2v, C4; *CzechRozm* 104; *PaprPan* D3v, I3, Mv, N4, O4 (8); *SkarJedn* 151; Wieczny boże/ nie naydziełz pychy w łercu moim *KochPs* 194, 204; *SkarŻyw* A5v [2 r.], 290, 306, 371, 517; *CzechEp* 163, 205; Nigdžiéy mieyłcá mniéy hárdółci Nie naydziełz/ iáko w miłółci *KochPieś* 24; *BielRozm* 33; *GórnRozm* H2; *GrochKal*

12; *OrzJan* 110; *LatHar* 723; *WujNT Matth* 8/10, *Luc* 7/9, 23/14; Ten [potrójny] gdy mi wpadł tráfunkiem iákimśi do ręku; Słufzność wagi, y włańność nálezł w nim dźwięku. *CiekPotr*)(2; *SkarKaz* 275b, 519a.

naleźć o czym (1): O dawności ich nie możem ináčzey náleść iedno według ich liczby lat *BielKron* 98.

naleźć gdzie (6): A nic ná nim [na świecie] nie naydzye doftoyney ftałości. *RejWiz* 177v; *OrzQuin* R4v; Záprawdę powyádam wam/ żem nie nálezł tákyey wyáry we włythkiewy ziemi Izráelkiewy *RejPos* 45v, 47v, 50v, 259.

cum A cum inf (1): wżędzie naydziecie wolność Polką górę mieć nád wśeláką niewolą. *OrzQuin* R2.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikami: to (14), tak (3), nie; iż(e) (25), że (15), zaimek względny albo pytajny (20), aby (2), ano] (63): *ForCnR* Dv; *FalZioł* I 117c; *BielŻywGlab* nlb 9; *DiarDop* 102; Abowyem gdy obaczem zobudwu ftron co fie zachowywa á zámka/ naydzyem tho zarázem iż y kápłáństwo y małżeństwo fą fthany wyelkye/ zacne/ á bárzo dobre. *GliczKsiąż* O4, N4; *Leop* 3.Reg 21/20, 3.Esdr 2/26, *Esth* 16/6; *OrzList* e4; *OrzRozm* F4v; *BielKron* 41v, 407v; *Oratione* sperat invenisse se, Terent. Ma nádzieyę że naydzie co będzie miał mówić. *Mącz* 482d; *Quomodo crimen commentitium confirmaret non inveniebat*, Yáko miał zmyśloną przimówkę potwierdzić/ álbo dowieść nie mógł náleść. *Mącz* 482d, 340a, 350d, 429d, 482c; nie naydziecie tego nigdzie/ áby w którym Królefkiewy [!]/ zázadzáiąc Kácérze w Papieżá/ nie piérwéy w Krolá fwego zázádzili *OrzQuin* K4, C2, L3v, M4; *LeovPrzep* F4v, G2; iżbyłmy náleść mogli/ co iefth ciężfżzego/ iefli obrázić thego kogo miłuielz/ czy być obráżon od niego. *GórńDworz* C6; bo przeciwko mey powieści/ łatwie káždy naydzie czo mówić *GórńDworz* C8, Hh2v, li3v, LI3, L15v; *RejPos* 35v, 208v; *BiałKat* 278v, 328v; *RejZwierc* 16v, 174; *BielSpr* 2, 59v; *WujJud* A2v, 73, 132; Bo gdy łobie przypomniłz/ ony dawne czáfy/ [...] Naydziełz/ iż v cnotliwych/ zacne fpráwy były/ A źli przedfię wykřétem/ y przewrotnie żyli. *HistHel* ktv; Nie naydzyelz tu co gánić to wiem z żadney ftrony. *PaprpPan* R; *ModrzBaz* 35v; *SkarJedn* 241; *Oczko* 1, 17v; Doświadczyłś mię by w ogniu złotá/ A nienálezłś/ iedno co cnotá. *KochPs* 21; *SkarŻyw* 567; *CzechEp* 92; *NiemObr* 31; *ReszHoz* 122; *WerGośćPaprp* 203; *PudłFr* [2]; *GórńRozm* H4, K3, N2; *PaprpUp* F; *OrzJan* 34; *WujNT Luc* 6/7, s. 278; *SarnStat* 95; *PudłDydo* B3.

W różnych połączeniach strukturalnych z czasownikami oznaczającymi obserwowanie lub badanie [w tym: przypatrzeć się (27), (s)patrzyć (10), we(j)źrzeć (8), po(j)źrzeć (5), obaczyć (4), doświadczyć (doświadczać) (2), pokusić (pokuszać) (2), szukać (2), względnać (2), doźrzeć, oglądnąć się, pobaczyć, podstrzegać, pojsć tym torem, próbować, przeźrzeć, przypomnieć, przysłuchać się, rozmyślić się, roztrząsnąć, rozważać, rzecz rozbierać, spytać, wywiadować się; przeważnie konstrukcje typu: gdy się przypatrzysz, przypatrz się, przypatrzywszy się ... najdziesz] (77): *BierEz* D2; *PatKaz* III 150v; *BielŻyw* 24; A kiedy by chciał policzyć, A całą prawdę pobaczyć, Nalezłby więcej ucisku Niżli sławy, albo zysku. *BierRozm* 11; Abowiemeś ty iuż y w napilnieyfłych myflach mych wielekroć przezrzáł ferce moje y obaczyłś mię zewfłád á fńadzież nic nienálezł/ áby co inego ferce myfłiło niźli wfłá powiedáią. *RejPs* 22, 37v; *GliczKsiąż* I, O4; *LubPs* Dv, N5v; *RejWiz* 59, 72v; *Leop* 3.Esdr 2/26, *Eccle* 4/7; *OrzList* e4; Pátrż wiáry/ pátrż náuki/ pátrżze nabożeńftwá/ Iefli náwřzem nie naydzyelz/ iáwnego

izaleństwá. *RejZwierz* 104v, 62v, 84; Wglądni iedno w náturę rzeczy wšzytkich/ naydziełz wielką wrodzoną miedzy rzeczami nieprzyiażń *OrzRozm* G3v, F4v; *BielKron* 407v; Oglądniemy łye iedno / á ludzióm łye dobrze przypátrzymy/ naydziemy to iáwnie/ Iż my ná każdym Seymie Polłkim/ nic nie czynimy inégo/ iedno tą Práktyką łowimy węgorze. *OrzQuin* C2, I3, K4, L3v, M4, Y4; *LeovPrzep* F4v, H4; *RejAp* 17v, 93, 199v [2 r.]; *GórnDworz* X6, Ii3v, L15v; *RejPos* 35v, 208v, 263v, 333; *BiałKat* 91; A tak gdziebychmy kogo nie rozmyłłnie á s łrogości gniewu przykro kárác chcieli/ wełrzymy pirwey w łwe affekty iáko we źwierciádło/ iellibychmy też thám czego tákiego nie náłzli o coby nas też łłufłnie pokarác miano. *RejZwierz* 77, 174, 184, 192v, 218, 260; *WujJud* A2v, 186; *HistHel* ktv; *PaprpPan* K; *ModrzBaz* 35v; *SkarJedn* 35, 241; *Oczko* 1, 17v; *KochPs* 21; *SkarŻyw* 328, 498; *NiemObr* 31, 38; *ReszPrz* 16, 33 [3 r.]; *ReszHoz* 122; *WerGoścPaprp* 203; ále kto w wnąłrż głębiey weirzy/ náydzie tak / iż tá Rzeczpołpolita wálzá [...] vdálá łię iákąś džiwną ścielšką/ która nie tám gdzie iść potrzebá/ prowadzi *GórnRozm* K3; *PaprpUp* F; *KochWr* 40; *OrzJan* 34; *LatHar* 476; Probował ich PanBog/ y náłazł/ że go byli godni. *WujNT* 278, *Luc* 6/7, *Apoc* 2/2; *KlonWor* **2; *PudłDydo* B3.

Zwroty: »naleźć przez doświadczenie« (1): Náleżli tho przes doświadczenie/ iż młódź tá która łie ná wśi rodzi/ godnieyłza ielł ku ćwiczłniu rzeczám Rycerłkim *BielSpr* 2.

»w prawdzie naleźć« (1): Rafis mowi łpowielci Serapiowey iżby te^{go} wielekroć dołwiadczył á w prawdzie náłazł iż łie [*chrzan*] iadom przeciwi *FalZioł* I 117c.

»(nie) naleźć rownego, rownia« [*szyk zmienny*] (4:3): *BierEz* B4v; też opatrznym był [*Pitagoras*] że mu złciłłkiem rownia było naleść. *BielŻyw* 29; *BielKron* 269; *PaprpPan* P2v; Kłore łłowá łáme^{go} zbáwićielá/ kłoby łmiał opákováć/ [...] niewiem áby w niezbożności łwey mógł łobie náleść rownego. *CzechEp* 282; *LatHar* 452; *PudłDydo* Bv.

Szeregi: »nie obaczyć, nie naleźć« (1): Rozum człowieczy ielł tákowy/ im więcý co bierze przed łye/ im częłściéy co rozmyłłá/ [...] tym więcý obacza y náyduie/ czego przedtym nie obaczył/ nie náłazł. *GrzepGeom* B4.

»ani naleźć ani rozeznać« (1): nicz inłzego pewnieyłłego áni náleść áni rozeznać v łiebie nie vmiem *RejZwierz* 184.

a. Rozstrzygnąć, ustalić, zawyrokováć (20) :

Ze zdaniem dopełnieniowym [*tak ... iż (że)*] (3): *ZapWar* 1534 nr 2412; yłł tak náleżłly przilłłłłny. yłł tą vcziwa Głmczina bela na tym Soltyłłtwę wradanyu 12 lath. *ZapKościér* 1582/35v, 1585/60v.

Frazy: »co jednacze (a. sędzię, a. kommisarze itp.) najdá, co rada náłazłá« [*szyk zmienny*] (5:1): *LibLeg* 11/138; Na tym wšzytkim Krol przełłł co rádá náłazłá *BielKron* 377, 203; compromittere, [...] obrawłly łobie yednacze áłbo łádzie/ zdác łie ná nie/ [...] zápilác łie/ włzystko to trzimać co ci yednacze naydá á miedzy stronámi połłánowiá. *Mqcz* 227a, 31c; *ZapKościér* 1580/7v.

»co prawo najdzie« (2): themv thedy łzye połłłłłchney łłronye za tho dołłczic łłaczy ma czo yemv prawo kte^{mu} przilłłłłchayancze naydzye *MetrKor* 26/62v; *ModrzBaz* 85.

»jak(o) miedzy sobá najdá« (2): á Krol tho rzekł dzyerzeń albo miárkováć ty rzeczy/ iáko miedzy łobá naydá. *BielKron* 393; *ZapKościér* 1581/23.

»jako sąd najdzie, ludzie najdá« (2:1): Thedy ma placicz panu szwemv yako szand naydzie *LibLeg* 6/116, 6/116v; *ZapKościér* 1585/61v.

Zwroty: »naleźć wedle prawa« (1): Czo ye^{go} Crolyewfka M. baczacz yfzh Borzoboathi yafzneye yefcze nyfz przed Com^m iffarzmi nyewynnoſcz fwoye wiwyodl [...] nyemogl ye^{go} Cro. M. ynfczego nalyefcz wedlye prawa Coronnego. *LibLeg* 11/138.

»wyrokiem naleźć« (2): *ZapWar* 1543 nr 2412; Ale tego JKM odmienić nie może, co już wyrokiem swym pańskim nalazł *Diar* 62.

W przen (2) :

Zwrot: »naleźć wyrokiem« (2): *KochPs* 21; Przeto lepiej zá czáfu/ náleść fwym wyrokiem Zefmy niegodną ziemią: á przed onym okiem/ Ktore widzi zákrytość fercá wfzelákiego/ Opuściwfzy buyną myśl/ bierz fię do dobrego. *GrabowSet* D4v.

b. O liczeniu i mierzeniu (36) :

naleźć kogo, czego ile (15): Y dał Ioáb fpifek policzonego ludu Krolowi: Y náleżiono mężow Ifráelfkich ośm kroć ftho tyfięcy/ mężow mocnych [*et inventa sunt de Israel octingenta milia virorum fortium*] *Leop* 2.Reg 24/9, 2.Reg 24/9; Ktorzy fpuściwfzy fznur z ołowem/ náleżli głębiey dwádźiesięcia fążon *BibRadz* Act 27/28, Act 27/28; *BielKron* 85v; Wiedź fzerzą ná dłużą/ á naydźiefz wfzytkiego ośm tyfiąc y fto Kwádratowych fznurów *GrzepGeom* Kv, Mv, M2v; *BielSpr* 60; *CzechRozm* 152v [3 r.]; *ModrzBaz* 42v; *SkarŻyw* 312; *SkarKazSej* 664a.

naleźć czego na ile (2): A fpuściwfzy fznur z ołowem/ náleżli głębiey ná dwádźiesięcia fążon *WujNT* Act 27/28, Act 27/28.

naleźć co (8): á iáko ná wielu tych miar naydźiefz Linią e.b. rozumięć żeć ná tylu lafk iefł wyfokość b.a. *GrzepGeom* P2v. Cf *naleźć co na ile*; *Zwroty*.

naleźć co na ile (3): *Leop* Act 27/28 [2 r.]; A ták/ zmierzywfzy Lineą b.c. iefli ią naydźiefz ná fześcdźiesiąt fążón/ tedyć wyfokość b.a. będzie ná trzy ftá fążón *GrzepGeom* O.

naleźć ile (4): *Mqcz* 440c; kiedy pilno zliczyfz/ naydźiefz pułtorá ftá y cztery Kwádratowych łokiet. *GrzepGeom* I; *BudNT* Act 27/28 [2 r.].

naleźć co [= ile] w czym (1): potym pomiérz tę to Figure/ według náuki wyfzéry nápiánéy/ á co náydźiefz w niéy/ tego połowicę ón Klin będzie mieć. *GrzepGeom* H2v.

naleźć ile w czym (1): pomiérz Kwádrat długi/ według náuki wyfzéry nápiánéy: á iáko wielé w nim naydźiefz/ ták wielé rozumięć być w Rombum *GrzepGeom* G4v.

cum inf (1): Ten też czynfz napirwey dawác vftáwił z gofpodarzow/ y náleżli przez czynfz być ná ten čás ludzi w Rzymie 84000. *BielKron* 103.

Ze zdaniem dopełnieniowym [że (2), wiele] (3): Takież gdy chcesz naleć wiele lat ktoremu zapifowi albo Kronicze/ położ latha idące od Bożego narodzenia iáko tu. *KłosAlg* D3v; *GrzepGeom* K3v; W wtorey części mielifmy tyle ile może być okazano wyrozumienia ábo mniemánia o wieczery Páńfkiey/ á tho s pífmá fwięthego Należlifmy że throie. *RejPos* 99.

Zwroty: »naleźć liczbę [czego]« (2): A dzieląc fie v miafta Władymirza Ruſkiego, należli liczbę dwadźiefcia y ieden tyfięci famych dziewek *MiechGlab* 34; *BielKron* 81.

»naleźć sum(m)ę [czego]« [szyk zmienny] (2): *GrzepGeom* 12; obráchuyże iáko káždego znich kofztuią fzáty fámy cudzoziemfkie/ ktore ná niem widźifz gdy nowe kupił/ co rozumiefz iáką tám fumę naydźiefz próznego kofztu? *GrabPospR* N4.

6. Wymyślić, wynaleźć; *invenire* *Mącz*, *Vulg*, *PolAnt*, *Modrz*; *constituere*, *definire*, *inire*, *instituere*, *reperire* *Mącz* [w tym: *co* (233)] (242) : *BierEz* S2 [2 r.]; *OpecŻyw* 83; *GliczKsiqż* O4; *BibRadz* 1.Par 17/25; *BielKron* 213, 253v; *GrzegRóżn* Fv; *Mącz* 413c; *SienLek* Y; Gdy tho widzieli przyiaciele/ weszli w radę/ coby s tym czynić/ nákoniec po długiej rozmowie thák náleżli/ y vczynili *GórnDworz* O7; A to coś w.m. o tey tám niešťycháney powćięgliwości *Alexándrá* wielkiego y *Scipioná* powiedział/ [...] naydę ia nád tho czoś iefzcze więťźego *GórnDworz* Aa4v; ludzie/ iefzcze nie náleżli ták írogiey/ á okrutney męki/ ktora by fie im widziáká być zupełną zapłatą zá grzech ten *GórnDworz* Ee8, S2, V2v, X4, Bb8, Gg7v; *RejPos* 43, 129v; A wierzyć mamy/ że pomázanie to [*chorych*] nie Apoštołowie náleżli/ ále Pan ie rofkazał *KuczbKat* 230; oni czelnieyfi *Pánowie*/ [...] rozfádku lámi dáć niemogli/ powieściam cudzym wierzyć muřlieli/ á przedsię niechćieli áby co było ftánowiono y kończono/ iedno to coby oni náleżli [*interea nihil nisi ex sententia sua definiri et concludi volebant*]? *ModrzBaz* 17; *SkarJedn* 336; *SkarŻyw* 398, 457; Temu niech wierzy wiárá/ á wyrozumienie niech fie o tym nie báda: áby fnadź nie nálaźly nie mnimáło być rzeczą ku wierzeniu niepodobną/ ábo nálaźly nie rozumiáło być rzeczą nie ofobliwą *CzechEp* 258, 382; *KochFr* 102; Náleść rym/ to nawięťźa moia praca byłá. *KochDz* 109; *GórnRozm* K; *GórnTroas* 26; iefzcze do tego czáfu/ iáko w ínfzych niektorych ięzykách/ ták y w Polřkim/ fłow do wyrażenia tych rzeczy/ włáfnych y przyřtoynych nie náleżiono. *LatHar* +12v; *WujNT* 773; A nayđieli kto Orthogrąphią liepřfá/ [...] tedy iá fwei odřtąpię. *JanNKarGórn* H2, Hv; Ale inney wyżřzey czći iey y tytułu nie naydę iedno ten: Mátko Bogá mego *SkarKaz* 579b,)(2v.

naleźć komu (17): Potym náleżli *Symáchowi* winę *BielKron* 162; *RejZwierc* 2; *BielSpr* 7, 58; *NIEchay* kto chce cnotliwie żyie tu ná świećie/ przedsię wy mu przygánę wnet iáką naydziećie. *PudłFr* 6; *ActReg* 160. Cf »naleźć sobie«.

naleźć ku komu, ku czemu (2): rádziby náleżli ku mnie wyřtępkow przyczynę ktoremi by mogli potrwanie potępić mię. *RejPs* 39v; *GrzegRóżn* Fv.

naleźć przeciw komu (5): *OpecŻyw* 112; *OpecŻywPrzedm* 117; Przeřláduymy go/ á grunth słowá naydźmy przeciwno ie^{mv}? *Leop Iob* 19/28; *BibRadz* 1.Reg 12/5; Po Bodze nic pewnego człowiek ná fwiecie nie naydzie (áby człowiek przeciw iemu pewnych żálob nie nálaźł) *BielKron* 81.

naleźć na kogo (14): *OpecŻyw* [123]v; *Leop Dan* 6/5, 17; to go fłowy oboiętnymi záwieřzą/ álbo nań kluczkę iáką naydą/ áby fie fnim pogniewáć *GórnDworz* Dd3v; Iuź Dokthorá nie máłz ná fwiecie áby ten wrzod vleczýć miał/ áni nań żadnych receptow z apteki nie naydzie. *RejZwierc* 79v; Ieřli Dyabeł ma na mię ták wiele wřzeteczeńřtwá/ naydę ia tefz nań ztořz duchowieńřtwá. *SkarŻyw* 118, 300, 333, 341, 509, 570; *StryjKron* 497; *GórnRozm* G2; *PapřUp* F4.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: *to* (1); *aby* (2), *zaimek względy* (4)] (6): *ComCrac* 19; chciałbych ia iefzcze fłyřć czoś zwłáfnieyřzego około zabaw dworřkich/ co/ y iáko/ naleść/ czym kogo zábáwić *GórnDworz* M3v, Dd5v; *RejZwierc* 262v; *SkarŻyw* 13; *GostGospSieb* +4v.

W rořnych połączeniach strukturalnych z czasownikiem „szukać” (5): *BibRadz* Mar 14/55; *BudNT* Matth 26/59[60]; *LatHar* 694; Lecz Arcykáplani y wřzytká řiedzácá rádá řzukáli przeciw Ieřufowi řwiádectwá/ áby go ná řmierć zdáli/ ále nie náleżli. *WujNT* Mar 14/55, Matth 26/60.

Zwroty: »naleźć drogę« = *inire viam Mącz*, *Vulg* [szyk zmienny] (46): *BierEz* A2; *WróbŻołt* 106/4; *RejKup* bb2v; *BibRadz Iob* 28/13; zaślepiła nas złość náfz/ ku zgodzie drogi náleść niemożemy/ áni ieiey naydziemy *GórnRozm* C3v, C3v, V; naleźli [*Turcy*] chytrfz/ drogę tho ielt gdzie mocą niemoż/ tedy zá pieniądze przewiod/ *BielKron* 248v, 82, 195v, 251, 267, 317; *KochZg* B; *Mącz* 105a; *OrzQuin* Hv; *GórnDworz* P3v, Ee3v; *HistRzym* 65v; *RejPos* 18v, 23, 69, 127v, 162v [2 r.] (12); *RejZwierc* 2, 129, 144; *BielSpr* 58; *CzechRozm* 217; Byłaby też rzecz bárzo pożyteczna/ náleść do tego drogę [*Rationem etiam invenire*]/ áby pieniądze zá gránice niebyły wynofzone *ModrzBaz* 35, 54v, 112; *Oczko* 25; *SkarŻyw* 126, 134; *CzechEp* 105; *ReszHoz* 128; *GórnRozm* F3; *ActReg* 107.

»naleźć fortel« (2): *KochFr* 88; Człowiek choć wyraz Boży/ nieśpofoibny ná to/ Ani nálaźł fortelu ná fzędziwé láto. *KochFrag* 21.

»naleźć [co] w swej głowie« [szyk zmienny] (3): ták dobrej gry w fwoiey głowie nie naydę/ iákam raz we Włofzech fłyfzał. *GórnDworz* C3v; Nálaźłem ia w fwey głowie dwie łatwie drogze/ iź w krotkim częfie [!]/ bárzo wielkie pieniądze zebr/ć możem *GórnDworz* P3v, V7.

»imię, przezwisko naleźć« = *nomen invenire Mącz* (3:1): o tym myśli/ iákoby z bofskiej obietnice miáfku y kroleftwu imię włafne nálaźł *BielKron* 27, 46; *Mącz* 482d; *GórnDworz* li6v.

»kstał [na co] naleźć« (1): wołał [*Jezus w Ogrójcu*] do bog/ oyc/ fwoiego/ áby infzy kftał mogł náleść ná odkupienie tego nędznego człowieka *RejPos* 104.

»lekarstwo naleźć« [szyk zmienny] (5): *FalZioł* +2v; Iawnie w/zyfcy ná ten wrzod fzkodliwy boleię/ Lek/rtw/ náń żadnego náleść nie vmieię. *RejWiz* 106v; *BielKron* 197; *Mącz* 482d; *SienLek* 89v.

»z mózgu swego [co] naleźć« (1): á odfzczepiwfzy fię od nas/ nowy wykład z mozgu fwego naleźli: o którym ft/rzy Doktorowie niefłyfzeli *BiałKat* 96.

»naleźć munsztuk, kaganiec, wędzidło« (2:1:1): *GroicPorzRej* C4; *SkarŻyw* 333; wždy to przyf/tało wam żebyfię byli náleźli i/ky mnńfztuk ná krzywoprzyfięftwo *GórnRozm* G2, L.

»naleźć obyczaj« = *inire rationem, viam invenire, actionem constituere Mącz* [szyk zmienny] (23): *LibLeg* 10/121; *MurzHist* V2; *BielKron* 221v, 448; *Actionem constituere*, Náleść obyczaj którym fpofoibem która fpraw/ má być álbo moze być ná f/dzie wiedziona *Mącz* 413a, 105a, 492b; *SarnUzn* C3, E5v; *RejPos* 152v, 162v, 213v, 226v; Iuż tych cz/łow ninieyfzych wiele obycz/aiow náleźiono chytrfzych niź pirwey/ ná dobyw/anie miáfł *BielSpr* 62; *SkarŻyw* 252; *SarnStat* 78 [2 r.], 79, 975; *CiekPotr* 49; *SkarKaz* 636a; Bo ták m/rdy Bog náfz/ w domu fwoim/ ktory ták vmilował/ nálaźłby był inny rz/żenia obyczay. *SkarKazSej* 690b, 693b.

»naleźć (po)srzodek, medium« = *constituere disceptationem, definire modum Mącz*; *modum invenire JanStat* [szyk zmienny] (7:1): *GrzegRóżn* Fv, M3v; vmysłów rozne f/ rodzaie/ [...] niktore łatwie w kaźdey rzeczy argument y frzodek mog/ náleść *KwiatKsi/ż* Kv; *Mącz* 228a, 413a [2 r.]; *LeovPrzep* H2v; *SarnStat* 906.

»naleźć przyczynę« = *causam invenire a. reperire Vulg* [szyk zmienny] (44): Kot niegdy kur/ wł/pił/ A fnieść fię go nie vkw/pił: Ale chćiał náleść przyeżyne/ Izeby go fniadł prze winę. *BierEz* H3v, R3; *OpecŻyw* 83, 118v, [123]v; *OpecŻywPrzedm* 117; *RejPs* 39v, 125, 126v; lathwey kaźdemv panv Wzyemy fzwey kaźdemv nalyefcz przicżine na człowyeka obczego. *LibLeg* 11/160, 11/182; *DiarDop* 104; p/tryli przyczyny kthor/by náleźli ná Dániel/ z ftrony kroleftw/ *Leop Dan* 6/4, *Dan* 6/4, 5,

Luc 23/14; Pufzkarz tedy ieden Káláber/ vćiekł do Turkow/ przyczynę łobie nálażł iż mu służby łtárey niezápłácono *BielKron* 315v, 396, 428v, 429, 442v; *OrzQuin* Y2; *GórnDworz* M3, X7v; *RejPos* 216v; *BielSpr* 75v; Lecz oni należli przyczyny/ ktoremi się wymowili *BudBib* bv; *SkarJedn* 231; *Oczko* 5v, 7, 9; *SkarŻyw* 150 [2 r.]; łkarawfzy Koributá/ nálażł przyczynę ácz niełufzną y ná Włodimirzá Olgerdowicá *StryjKron* 497; *KochPieś* 16; *GórnRozm* C2v; *PaprUp* F4, L3v; *ActReg* 160 [2 r.]; Zadnym przyczyny śmierci w nim nie nálażł: przeto łkarawfzy go/ wypuřczę. *WujNT Luc* 23/22, s. 504; *CzahTr* E2v; *SkarKaz* 636b.

»radę naleźć« = *consilium reperire* *Mqcz* [szyk zmienny] (14): *BierEz* G2v; *OrzList* dv; *OrzRozm* T3; Utinam salutis nostrae consulere possimus, Boże, day to ábyfmy mogli yáką radę náleść zdrowiu náłzemu. *Mqcz* 510a, 279b; *RejPos* 152v; Hetman/ [...] ma być táki/ ktoryby y wiele rzeczy naprzod vbáczyc/ y zprędká radę dobrá dáć/ ábo v siebie náleść/ [...] mógl [et ex tempore consilium capere] *ModrzBaz* 115; *SkarŻyw* 283, 341, 492, 570; *KochWz* 139; *CiekPotr* 59; *SkarKazSej* 662a.

»naleźć rozwiązanie« (2): A ieřlibyfmy teź náleść nie mogli rozwiązania tego wřzytkiego/ cze^{go} w piřmiech potrzebá: wřzákże iednák inřzego Bogá/ oprocz tego ktory ieř/ nie łzukaymy. *CzechEp* 238, 129.

»naleźć u siebie, w sobie, między sobą« [szyk zmienny] (4:2:1): *DiarDop* 104; Bářzowie weřli w radę/ náleřli miedzy łobá trzy drogi z ktorych iednę wybráć mieli *BielKron* 251; wymowki/ áni vćiecźki/ áni teź lekárřtwá w řadnych rzeczách zwierzchownych/ áni w łobie łámy nie nálařwřzy/ łářki y miłofierdzia Bożego [...] wdzięćen był *CzechRozm* 94; *ModrzBaz* 115; Y to nálařlá v siebie áby się odzienim męłkim pokrywřzy/ płeć řwoię zátáila *SkarŻyw* 13; iako to obwarowac Im Pan Kanclerz drogy im nie podał, iam iey teź vsiebie naleřc nie mógl *ActReg* 107; *GrabowSet* A2.

»naleźć sobie« [szyk zmienny] (11): *BielKron* 315v, 428v, 429, 445v [2 r.]; *SarnUzn* E5v; choć nie będzie miał řadney řprawki/ przedřię łobie naydzie ledá o czyni rzecz długá *GórnDworz* L5v, I7v; *SkarJedn* 231; *KochPij* Cv; *CiekPotr* 28.

»naleźć sposob, modum« [szyk zmienny] (7:1): *ReszPrz* 30; Y zař to nie hániebna rzecz/ nie náleść ná to řpofobu/ iżby řpráviedliwość řwem trybem řlá vřtáwicznie? *GórnRozm* I4, D3v, K4, L; *GrabowSet* Kv; *PowodPr* 82; *CiekPotr* 40.

»naleźć řwiádeřtwo« = *invenire testimonium* *PolAnt*, *Vulg* [szyk zmienny] (9): *OpecŻyw* 112, 113v; Y řzukáli křiążętá kápłáńfkie y wizytko zgromádenie przećiw Ieřufowi řwiádeřwa áby go ná śmierć zdáli/ ále nie náleřli. *BibRadz Mar* 14/55; *BudNT Matth* 26/59[60] [2 r.]; *LatHar* 694; *WujNT Matth* 26/60 [2 r.], *Mar* 14/55.

»wymowkę naleźć« = *causam reperire* *Mqcz* [szyk zmienny] (5): *BielKron* 214v; *Mqcz* 279b; *RejPos* 335; *CzechRozm* 94; Y náleřli łobie wymówkę/ kiedy iuř co zbroię/ że się pod pijany wieczór řřtáło. *KochPij* Cv.

Szereg: »naleźć i postanowić« (1): á ták chcáć zábieżeć gniewu Bożému ze wřzyřtká Rádá náłzá [...] tákřfmy náleřli y pořtánowili [*invenimus statuimusque JanStat* 725] pořřzodek *SarnStat* 906.

α. *Wprowadzić nieznanę uprzednio umiejętność* [co] (5) : Stey Fenicyey ludzie napierwey náleřli Greckie litery ku piřániu. *BielKron* 264v, 189 *marg*; Ferream fabricam invenere Ciclopes, Źelázá kowánie náleřli *Mqcz* 124d, 455b; *SarnStat* 210.

a. *O bogach* (2) : *RejPos* 68v; Bo wiare łobie inną/ y zá tym wiele obcych fałszywych bogow náležli. *SkarKaz* 40a.

7. *Wleźć, wpelznąć w wielkiej ilości (z subiektywnym podkreśleniem wielości)* [*podmiot: wiele czego (pl)*] (1) : [*książę nigryckie uczyniło okrąg na ziemi*] w ktory okrąg pełno wężow nálázło *BielKron* 451.
Formacje współrdzenne cf LEŻĆ.

Cf **NAJDZIEŃ, NAJDZIONY, NALEZIĄCY, NALEZIENIE, NALEZION**

DD, LW